№ 180 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 18 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 180

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5,
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն՛ լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ
5 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դօլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամակադրոշմով):

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.: Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Երկուշաբթի, օգոստոսի 16-ին, առաւօտեան ժամը $9^1/_2$-ին, կարճատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց վրաց բեմի տաղանդաւոր և երախտաւոր դերասանուհի

ՆԱՏԱԼԻԱ ՄԵՐԱԲՕՎՆԱ

ԳԱԲՈՒՆԻԱ-ՑԱԳԱՐԵԼԻՆ,

որի մասին Վրաց Դրամատիկ. Ընկ. Վարչութիւնը յայտնում է հանգուցեալի տաղանդի երկրպագուներին և յարգողներին: Ամբիծը ամեն օր՝ երեկ. ժամը $6^1/_2$-ին, Վերայի ս. Նիկօլայի եկեղեցում: Յուղարկաւորութիւնը և թաղումը հինգշաբթի, օգոստոսի 19-ին:
2—1

Ախալցխայի տղայոց պրոգիմնազիան

յայտարարում է, որ առաջիկայ ուսումնական տարում աշակերտների ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ տեղի կունենան պատրաստական (ստորին և բարձր), I և II դասարանների համար մինչև օգոստոսի 20-ը:

Խնդիրներն ընդունվում են պրոգիմնազիայի գրասենեակում (Ախալցխա, Արխիերեյսկայա փող., տուն Վարդանեանի) ամեն օր՝ առ. ժամը 10-ից մինչև 2-ը ցերեկվայ:
(ա. օ.) առ.
946. 2—1

Հինգշաբթի, օգոստոսի 19-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
նշանակված է

Ուսուցչական Միութեան Ընդհանուր Ժողով

Այս ժողովը երկրորդ անգամ հրաւիրված լինելու պատճառով, կը կայանայ՝ որքան անդամ էլ ներկայ լինի:
Օրակարգ. 1) Ընտրութիւն վարչութեան, ... և վերստուգիչ յանձնաժողովի բոլոր անդամների:
2) Ընթացիկ խնդիրներ:
951. 1—1

Դպրոց Կատ. Լիսիցեանի

Տեղափոխվում է նոր, աւելի ընդարձակ բնակարան՝ Սերգիեվսկայա փող. սեփ. տ. № 20, վերին յարկ: Ընդունվում են տղաներ և աղջիկներ պատրաստականի ստորին, միջին և բարձր բաժանմունքներն և առաջին դասատունը (աղջիկները նաև 2-րդ դաս.) օգոստոսի 27-ից առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 2-ը: Ուսումը սկսվելու է սեպտ. 6-ին:
(10,17,24,27,1.) առ.
918. 5—2

Երևանի Հ. Հ. Թեմ. Դպրոց մտնել ցանկացողները

պէտք է օգոստոսի 15—30-ը իրանց խնդիրը՝ ծագկի և ծննդեան վկայականների հետ՝ ներկայացնեն դպրոց: Քննութեան ենթարկվողները պէտք է սեպտեմբերի 1-ին ներկայանան: IV դասարանում ընդունելութիւն չը կայ:
Տեսուչ դպրոցի՝ Արշակ Չիլինգարեան
(չ.) (առ.)
900. 3—3

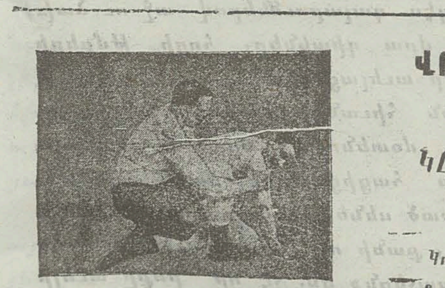

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ
Այսօր, չորեքշաբթի, օգոստոսի 18-ին
ԿԸՄՐՑՄԱՐՏԵՆ 4 ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԶՈՅԳԵՐ.
2 կովկասեան եւ 2 ֆրանսիական ըմբշամարտ.
Կովկասեան.—1) ԳՂԴԱՆԵԼԻ—ԿԱՐՄԻՐ ԴԻՄԱԿ: 2) ՋԻԲԳԻՐ—ԱՊՕԼԼՕՆ:
Ֆրանսիական.—3) ՄԻԽԷԼ-ՄԱՅԷՐ—ՆԱՋԻ: 4) ՊԵՏԵՐՍՕՆ—ՐԷՅԲԷՐ:
Նախ քան ըմբշամարտը սկսվելը՝ երեկոյեան ժամը 9-ից— ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ: Ըմբշամարտի սկիզբը երեկ. ժ. $10^1/_2$-ին: Գները մատչելի են (30 կ. մինչև 2 ր.) Ճշգում նուագում է կանանց երաժշտախումբը: Կայ փառահեղ խոհանոց:
(առ.)
951. 0—1

ԽՈԼԵՐԱՆ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Խոլերան բուն դրեց և Թիւրքահայաստանում:

Աղէտաբեր հիւանդութիւնը քաղաքներում և գիւղերում զոհեր է տանում՝ սարսափ ազդելով ազգաբնակութեան վրա:

Թիւրքական կառավարութիւնը ուղարկել է մի քանի բժիշկ գաւառները՝ թէ տեղական առողջապահական պայմաններն ուսումնասիրելու և թէ հրահանգական խրատներ տալու ազգաբնակութեանը:

Սակայն բժիշկների թիւը շատ չնչին է, իսկ ազգաբնակութեանը բոլովին յայտնի չեն այն միջոցները, որոնցով հնարաւոր է ազատ մնալ վարակումից և մաքառել նրա դէմ, երբ հիւանդութիւնը արդէն սկսում է իր որշաւանքները մարդկանց համախմբումների մէջ:

Անյետաձգելի պարտաւորութեան գիտակցութիւնը պէտք է անհրաժեշտօրէն դրդէ Թիւրքահայաստանի գործիչներին՝ դիմել ամեն տեսակ նպաստաւոր միջոցների՝ տարածելու ժողովրդական խաւերում ճշգրիտ և խելացի հայեացք խոլերայի էութեան և նրա ընկճման պայմանների մասին:

Մանաւանդ եռանդուն գործունէութիւն պէտք է ցոյց տան ազգային ժողովը և մամուլը:

Ազգային ժողովը պէտք է անմիջապէս տեղեկացնի բոլոր գաւառական վարչութիւններին՝ կազմակերպելու մաքառման գործը: Նա պէտք է ուղարկէ յատուկ թռուցիկ յայտարարութիւններ՝ տարածելու ամեն կողմ, նման այն թռուցիկներին, որոնք, օրինակ, հրատարակվեցին Թիֆլիսում: Միևնոյն ժամանակ մամուլը պէտք է մի քանի շաբաթներ շարունակ տայ յօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ և հայթայթի խրատներ ու ցուցումներ խոլերայի աղէտի դէմ մաքառելու մասին:

Մենք այստեղ կանգ առանք հայոց ազգային ժողովի և հայ մամուլի կատարելիք գործի մասին: Բայց, անկասկած, խոլերան, իբրև հանրային մի աղէտ, նա չէ նայում այս ու այն ազգութեան և չէ կարող ոչնչանալ առանձին ազգերի գործադրած միջոցներով: Նրա դէմ մաքառումը պէտք է կատարվի ոչ միայն հայերի, այլ և նրանց հետ միասին ապրող թիւրք, քիւրդ, յոյն, ասորի և ուրիշ ազգութիւնների հետ միասին:

Մեր ձայնը լսելի կարող էր լինել Թիւրքիայի միայն հայ հաստատութիւններին և հայ մամուլին: Իսկ նրանք իրանց կողմից պէտք է միջոցներ ձեռք առնեն իրանց գործակից դարձնելու թիւրքական ընդհանուր վարչական մարմինները և թիւրքական մամուլը: Նոյնը պէտք է անեն տեղական հայ բանիմաց գործողները, կազմակերպելով համերաշխ գործունէութիւն ընդհանուր առողջապահական նպատակներով:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 15 օգոստոսի

Օգոստոսի 15-ին, երեկոյեան $7^1/_2$ ժամին, Կայսրը և Կայսրուհին Օգոստափառ Դուստրների հետ Պետերհօֆից ճանապարհվեցին դէպի արտասահման: Իսկ Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան «Պօլեարնայա Զվէզդա» նաւով ուղևորվեց դէպի Դանիա: (Հ. Գ.)

Բեռլին, 16 օգոստոսի

«Նորդ-Դէյտշէ-Ալգէմայնէ-Ցայտունգը» գրում է. «Նոցին Մեծութիւնները Օգոստափառ Երեխաների հետ գալիս են Գերմանիա, որպէսզի մի քանի շաբաթ անցկացնեն Հէսսէնեան դքսութեան մէջ՝ իրանց բարձր ազգականների մօտ: Հրճուանքով ողջունում ենք Հիւրերին և միանում ենք այն սրտագին ընդունելութեան, որ ցոյց կը տրվեն Նոցին Մեծութիւններին Գերմանիայում, Կայսրուհու հայրենիքում»: (Հ. Գ.)

«Россія» լրագրում տպագրված են մինիստրական խորհրդի քննութեան ենթարկված այն օրինագծի հիմնական կանոնները, որը վերաբերում է ռուսական հպատակների իրաւունքները Ֆինլանդական քաղաքացիների իրաւունքների հետ հաւասարեցնելուն: Այդ կանոնները հետևեալներն են.

ա) Ֆինլանդական քաղաքացիների թւին չը պատկանող ռուսահպատակներին տալ Ֆինլանդիայի քաղաքացիներին հաւասար իրաւունքներ: բ) Կայսերական դպրոցներում կրթութիւն առած անձնաւորութիւնների իրաւունքները հաւասարեցնել Ֆինլանդիայի համապատասխան դպրոցները աւարտած անձնաւորութիւնների իրաւունքների հետ: գ) Ֆինլանդական բոլոր կրթական հիմնարկութիւններում պաշտօնավարելու իրաւունք տալ ռուսահպատակ քրիստոնեայ պատմաւանդ ուսուցիչներին: դ) Ֆինլանդացի այն պաշտօնատար անձնաւորութիւնները, որոնք ծառայում են պետական հիմնարկութիւններում, ինչպէս և նրանք, որոնք ծառայութեան են մտել ընտրութեամբ կամ վարձով, եթէ դիտմամբ դժուարութիւններ են յարուցանում ռուսահպատակների առաջ՝ օգտվելու իրանց իրաւունքներից՝ պատասխանատւութեան են ենթարկվում ընդհանուր պետական օրէնքների համաձայն, գործադրելով այն առանձին կանոնները, որոնք հրահանգում են՝ յանձնել գործի քննութիւնը Պետերբուրգի դատական շրջանի քննիչներին: Մեղադրեալը դատվում է Պետերբուրգի շրջանային դատարանում՝ քրէական դատավարութեան ընդհանուր կարգով: Պատիժների մասին եղած օրէնքները լրացվում են մի յօդուածով, որը որոշում է տուգանքի չափը 500 ռուբլի, ձերբակալութիւն 1—3 ամիս, և բանտարկութիւն երկու ամսից մինչև երկու տարի՝ զրկելով մի քանի իրաւունքներից:

Հրէաների և գնչուների վերաբերմամբ որոշված ֆինլանդական օրէնքները պահպանում են իրանց ոյժը մինչև այդ օրէնքները քննութեան առնելը:

Օրէնքը կը մտցվի գործադրութեան մէջ 1911 թւի յունվարի 1-ից: (Հ. Գ.)

Բեռլին.— Բոլոր ուղղութեան լրագիրները դատապարտում են Վիլհէլմի այն ճառը, որ արտասանել է Կենիգսբերգում տրված ճաշկերոյթի ժամանակ: Նրանք այդ ճառը ներշնչված են համարում միահեծանութեան ձգտումներով և գտնում են, որ սահմանադրութեանը վտանգ է սպառնում, եթէ կայսրի ներքին քաղաքականութիւնը դիմադրութեան չը հանդիպի: («К.»)

Սպեցիա, 15 օգոստոսի

Մեռաւ մարդաբան և ֆիզիօլօգ Մանտեգացցան: (Հ. Գ.)

Քիշինև, 16 օգոստոսի

Քննութիւնը պարզեց, որ Լիպկանում այրվել են 127 տուն, 138 խանութ և երկու սինագօգա: Անտուն են մնացել 2000 մարդ: (Հ. Գ.)

Սկրէնտօն (Պէնսիլվանիա), 14 օգոստ.

Ընդհարում է եղել Պէնսիլվանիայի ածխագործական ընկերութեան հանքերում գործադուլ արած բանւորների և ոստիկանութեան միջև:

Սպանվել է մի բանւոր, մի քանի հոգի էլ ծանր վիրաւորվել են: Ձերբակալվել են 38 բանւորներ: (Հ. Գ.)

ԿՈՐԷԱՅԻ ՄԻԱՑՈՒՄԸ

Սէուլ, 16 օգոստոսի

Կորէայի կայսրը մի հրովարտակով յայտնում է ժողովրդին, որ ինքը չը կարողանալով րէֆօրմներ մտցնել երկրում՝ այդ գործը յանձնում է ուրիշի: Կայսրը խնդրում է ժողովրդին հանգիստ մնալ, չը թողնել սովորական զբաղմունքները և հնազանդվել նոր կառավարութեան: Վերջինս նուիրում է 8.500,000 դօլլար արդիւնաբերութիւնը զարգացնելու, դպրոցներ և հի...

Նահանգապետը յայտարարեց, որ աղքատների հարկային պարտքերը չեն առնվի: Ժողովուրդը հանգիստ է:
(Հ. Գ.)

Սէուլ, 16 օգոստոսի

Տերաուչին (յայտնեց?), որ եապոնական կայսրը ամեն ջանք գործ է դնում, որպէս զի կորէացիները միացման մէջ իրանց ստորացած չը զգան: Եապոնական քաղաքականութիւնը ձգտում է զարկ տալ Կորէայի բնական հարստութիւնների մշակման: Օտարերկրացիները կունենան նոյն իրաւունքները, ինչ որ Եապոնիայի ուրիշ մասերում (Հ. Գ.)

Տօկիօ, 16 օգոստոսի

Պաշտօնապէս յայտարարվեց, որ Կորէան միացվում է Եապոնիային: Կորէան այսուհետև կը կոչվի Խօսէն:
(Հ. Գ.)

ՉԵՐՆՕԳՕՐԻԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ցետինիէ, 15 օգոստոսի

Ժամանեց սերբիական գահաժառանգը. պալատի մուտքի մօտ համբուրվեց իշխան Նիկօլայի և ընտանիքի հետ:

Երեկոյեան 8 ժամին պալատում կայացաւ ճաշկերոյթ ի պատիւ սերբիական գահաժառանգի: Իր կենացի մէջ իշխան Նիկօլայը յիշեց այն վասիրոյ մասին, որ նա տածում է դէպի Պետր թագաւորը: Նա դառնալով դէպի սերբիական գահաժառանգն ասաց. «Յայտնեցէք ձեր հօրը, որ ձեր պապի սիրտը բաբախում է սերբիական թագաւորի սրտի հետ համաչափ»: Երգեցիկ խումբը երգեց հիմնը: Իշխանը իր շնորհակալութիւնը յայտնեց ժողովրդին մի սրտագին ճառով: (Հ. Գ.)

Ցետինիէ, 16 օգոստոսի

Օգոստոսի 15-ին, առաւօտեան ժամը 6-ին, սկուպշչինան որոշեց խնդրել իշխ. Նիկօլային յայտարարել Չերնօգօրիան թագաւորութիւն: Պատգամաւորները գնացին պալատ ներկայացնելու խնդիրը իշխանին: (Հ. Գ.)

Ցետինիէ, 16 օգոստոսի

Առաւօտեան 9 ժամին բոլոր եկեղեցիների զանգակների ղօղանջիւնների տակ կատարվեց բարձրագոյն ներկայութեամբ մաղթանք: Թագաւոր Կայսրի հրամանով՝ ռուսական կայսերական կառավարութեան անունից նոր Թագաւորին շնորհաւորեց դեսպան Արսէնիէվը: (Հ. Գ.)

ԴԷՊՔԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

Աթէնք, 9 օգոստոսի

Ընտրութիւնները վերջանալուց յետոյ ազգային ժողովը թերևս յայտարարվի հիմնադիր: Ընտրութիւնների ժամանակ բաւականին տեղեր են կորցրել Ռալլիի կողմնակիցները: Իսկ ընդհակառակը մեծ աջողութիւն են ունեցել ներկայումս գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւնների հակառակորդները: Ենթադրում են, որ ընտրվել են մօտ 150 անկուսակցականներ:

Հիմնադիր ժողովը հաւանական է որ դինաստիական հարց բարձրացնի:
(«Рѣчь»)

Աթէնք, 14 օգոստոսի

«Աթէնք» լրագիրը հաղորդում է, որ ազգային ժողովի համար ընտրվել են՝ Թէօտօկիսականներից 94 հոգի, ռալլիականներից 64, Մավրոմիխալիսի կողմնակիցներից և ազատամիտներից, որոնք հիմնադիր ժողովի կողմնակից են, 70, կրետացիներից 13, անկախներից 146, սօցիալիստներից 4, 76 հոգի էլ անորոշ քաղաքական ուղղութեան տէր անձնաւորութիւններ: Յունական գահաժառանգը «Ֆարա» զրահանաւով ճանապարհվել է դէպի Չերնօգօրիա: (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Կ. Պօլիս, 16 օգոստոսի

«Օսմանիշէր-Լլօյդը» շարունակում է ... տեղեկութիւններ: Պաշտօնական «Թանինը» համարում է «Օսմանիշէր-Լլօյդին» պրօվօկատօր և բողոքում է նրա քաղաքականութեան դէմ, որ ձգտում է Թիւրքիային ծառայեցնել իր նպատակներին: «Թանինը» յայտնում է, որ Երիտասարդ Թիւրքիան ոչ ոքի ձեռքի խաղալիք չի դառնայ: (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 15 օգոստոսի

Շէյխ-իւլ-իսլամին ներկայացրած յայտագրի մէջ յոյները պահանջում են՝ ա) ընտրութիւնների համեմատական սիստեմ, բ) պահպանել եկեղեցական և դպրոցական status quo-ն, գ) պետական կեանքում քրիստոնեաների դրութիւնը կանոնաւորող օրէնքներ, դ) փոփոխութեան ենթարկել զինւորական ծառայութեան վերաբերող օրէնքները, ե) հաւասարեցնել յունական եկեղեց. դպրոցների իրաւունքները պետական դպրոցների իրաւունքներին և զ) հիմնել վէզիրատի մօտ բարձրագոյն խորհրդի պաշտօնեաների գործունէութեան վրա հսկող մի մարմին, որի անդամների կէսը պիտի լինեն քրիստոնեաներ: Շէյխ-իւլ-իսլամը խոստացել է ներկայացված յայտագիրը ենթարկել մինիստրների խորհրդի քննութեան: Պաշտօնական «Թանին» թերթը մի յօդուածով իր զարմանքն է յայտնում յոյների՝ շէյխ-իւլ-իսլամին դիմելու առիթով և գտնում է, որ այդ քայլը աւելի և կը սրէ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները:

Երկրագործութեան մինիստրը մտադիր է երկրագործական մեքենաների պատուէր տալ գերմանական մի ֆաբրիկայի: (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 16 օգոստոսի

Յունական պատրիարքի հրամանով ազգային ժողովի պատգամաւորների ընտրութիւնները յետաձգվում են:
(Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 14 օգոստոսի

Կրուպպի զինագործարանին պատուիրված է պատրաստել մեծ քանակութեամբ հրացաններ, իսկ Կրէզօյի՝ թնդանօթներ: Ենթադրվում է, որ ուրիշ մեծ պատուէրներ ևս պիտի տրվեն: Յունական պատգամաւորները շէյխ-իւլ-իսլամին յանձնեցին մի թղթիր, որով խնդրում են նրան միջնորդ հանդիսանալ պատրիարքի և կառավարութեան միջև եկեղեցական հարցը վճռելու ժամանակ.
(Հ. Գ.)

Թէհրան, 15 օգոստոսի

Բացված է բարձրագոյն վճռաբեկ դատարան։ Նախագահ է նշանակված Պետերբուրգի նախկին դեսպան Ալիա-ու-Միւլքը։ (Հ. Գ.)

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 4 օգոստոս

Կառավարութիւնը խիստ հրահանգներով սկսած է գործադրել Մակեդոնիոյ մէջ եկեղեցական այն օրէնքները, որոնք քուէարկուեցան պարլամենտի մէջ։ Կերևի թէ ատ գործնական պատասխան մըն է օրթոդոքս պատրիարքին խիստ պահանջումներուն «հերձուածող» բուլգարներու դէմ։

Բուլգար սահմանագլուխը, որ քիչ առաջ սպառնական երևոյթներ պարզեց, այժմ խաղաղութեան հաւաստիքներ կը բերէ։ Ներքին գործերու մինիստրը, իր մակեդոնական քննական այցերու ատեն, լսած է տեղական գանգատներ զինուորական խուզարկումներու մասին և խիստ հրահանգներ տուած, որ տեղի չունենան անարդար վարմունքներ օսմանցի ոևիցէ անհատի նկատմամբ։

Այդ յորդորները, հաւանաբար, պիտի ունենան իրենց դրական արդիւնքը, որովհետև դրացի Բուլգարիան չորս աչքով կը հսկէ իր ազգակիցներու վիճակին, և Թուրքիայի սահմանադրական շահերը կը պահանջեն, որ, գոնէ այդ վտանգաւոր վայրերուն մէջ, վրդովիչ անակնկալներ տեղի չունենան։ Մանաւանդ այժմ, որ ցրտութիւն կայ թէ յոյն պատրիարքարանի և Յունաստանի մասին։

Տեղական թերթերը այս մի քանի օրեր նոր գործունէութիւններ չեն մատնանշեր յոյն պատրիարքարանի մէջ։ Կերևի թէ գործունէութեան տեղափոխութիւն եղած է. այժմ գաւառներն են, որ կենդանութեան նշաններ կուտան։ «Թանին» կը գրէ, թէ գաւառներու մէջ սկսած են քուէարկութիւններ և ամեն օր. թղթաբերով կը հասնին քուէներ հոգևորական պատգամաւորներու և աշխարհական ժողովականներու ընտրութեանց համար։

Արդարադատութեան մինիստրին հարցուած է, թէ ինչո՞ւ մերժած էր ընդունիլ «տիեզերական» պատրիարքին երկու թակրիրները։ Պատասխանած է, թէ անոնք խմբագրուած էին բոլորովին անպատշաճ ոճով, և թէ կառավարութիւնը կը սպասէ լսել օրինաւորապէս յոյն պատրիարքին պահանջումները։ «Թանին», որ օրը օրին կը հետևի բոլոր մանրամասնութեանց, անօգուտ կը գտնէ յոյն պատրիարքին ջանքերը։

Արդարև յոյն պատրիարքին դրութիւնը շատ նեղ է, մանաւանդ մակեդոնական եկեղեցիներու հարցին մէջ. օրթոդոքս եկեղեցիին շահերը պահպանելու համար, առաջ իրեն թիկունք ունէր, բնականաբար, հիւսիսային մեծ պետութիւն մը։ Այսօր իրեն դէմը հակառակորդ ունի սլաւ ցեղ մը, նոյնպէս օրթոդոքս, որ ամեն պաշտպանութեան ու ամեն յարգանքի արժանի է իր քաղաքակրթական նոր զարգացումովը, իր թարմութիւնովը. իր ձգտումներովը, և մանաւանդ որ իրաւունք ունի իր եկեղեցական պահանջումներուն մէջ։ Յոյն պատրիարքը, այդ ցեղին դէմ, այսօր մէջտեղը դրած է «հերձուածող» վճիռ մը, իբրև պապական անաթեմա մը, որ ինքնին ծիծաղելի է։ Թերթերը յայտնապէս գրեցին, թէ զուր տեղը թող չյուսայ. ակնարկուած պետութենէն, գոնէ այդ հարցին մէջ, օժանդակութիւն չպիտի գտնէ Ֆենէրի պատրիարքարանը։

Իցի՜ւ թէ համաձայնութիւն մը տեղի ունենար երկու հոգևորական պետերու մէջ։ Ասկէ առաջ գրուեցաւ, թէ բուլգար էկզարքը առաջարկութիւն մատուցեր է Յովակիմ պատրիարքի՝ յայտնելով իր անհատական համակրանքը «տիեզերական» պատրիարքի անձի մասին։ Լուրն ուրախութեամբ արձագանգուեցաւ, և ահա յոյն թերթեր, սառը ջուր լեցնելու պէս, ցուրտ հատուածներ գրեցին։

Առհասարակ սա կարծիքը կայ, թէ մակեդոնական եկեղեցիներու հարցին մէջ յոյն պատրիարքարանի ջանքերը անպտուղ պիտի մնան, բուլգարները պիտի տիրանան իրենց իրաւունքներուն, և շատ իրաւացի կերպով։

Եթէ այդ հարցը դէն դնէ յոյն պատրիարքը, հաշտութեան գայ էկզարքի հետ, այդ «հերձուածող» գաղափարը զանց ընէ ալ իբր ծիծաղելի փաստ բուլգար եկեղեցիի դէմ, իբրև energique հոգևորական, իր դիրքովը, կարող է, շատ հարցերու մէջ, իրեն հետ գործակից ունենալ քրիստոնեայ եկեղեցիներու ուրիշ ներկայացուցիչներ և այդպէս կազմել մեծ ոյժ մը ու գործել։ Ինքը ընդունակ է այդ կոչումին, իր բողոքներուն մէջ, շատ անգամ, մենք տեսած ենք ձայներ, որոնք բարձրացած են ուրիշներու համար։ Թէև փութամ ըսելու թէ՝ պատրիարքարաններու հարցերը, մեծ մասամբ, նոյն են, և նոյն պահանջումներ ունին յոյներն ալ, հայերն ալ, բուլգարներն ալ։ Այդ պարագան պէտք է նկատել առաւելութիւն մը։

Մեր պատրիարքն ամեն օր իր պնդումներուն և կրկնումներուն հետամուտ է։ Թէրզեան պատրիարքի շուրջը լռութի՜ւն...։ Մեծ դժբաղդութիւն պիտի ըլլայ, եթէ պատրիարք Թէրզեանը մոռցնել տայ Ադանայի առաջնորդ Թէրզեանը։ Փոքր լուրեր, որոնք քամիի փոքր կտորներու պէս հազիւ թէ դուրս կը սպրդին Սակըզ-Աղաճի պատրիարքարանի ծակոտիքներէն, թանձր պահպանողականութեան մը տպաւորութիւններ կը բերեն։ Կը սպասենք վերջապէս տեսնել թէ պատրիարքն է որ պիտի փոխէ հայ կաթոլիկներու պատրիարքարանը, եթէ ոչ պատրիարքարանն է որ պիտի փոխէ պատրիարքարանը։ Յուսալը լաւ բան. պիտի յուսամ և փափագիմ, որ Թէրզեան պատրիարքը կարենայ փոխել Սակըզ-Աղաճի պատրիարքարանը։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ԳԱԲՈՒՆԻԱ. ՑԱԳԱՐԵԼԻԻ ՄԱՀԸ

Անսպասելի և վաղաժամ գերեզման իջաւ վրաց բեմի գեղեցիկ զարդերից մէկը՝ դերասանուհի Գաբունիա-Ցագարէլի։

Նա մեռաւ թոքերի բորբոքումից կարճատև հիւանդութիւնից յետոյ։

Նրա մահը մեծ կորուստ է վրաց բեմի համար։ Նա ստեղծել էր մի շարք դերերի համար այնպիսի կենդանի և ազդող կատարում, որը երկար ժամանակ չի ունենայ իր փոխարինողը։

Բացի դերասանական մեծ ձիրքից՝ Գաբունիա-Ցագարէլի յայտնի էր իր տիպական գեղեցիկ երգեցողութեամբ։ Նա յատուկ արևելեան և վրացական ոճով ու ոգով երգում էր մի շարք ժողովրդական երգեր և հիացում առաջ բերում հանդիսականների մէջ։

Նա մեռաւ 53 տարեկան հասակում դեռ բոլորովին առոյգ և երիտասարդական աշխոյժը չը սպառած։

Անցեալ 1909 թւի վերջում հանդիսաւոր կերպով տօնվեց նրա դերասանական գործունէութեան 30-ամեակը, որը ցոյց տուեց թէ որպիսի մեծ ժողովրդականութիւն էր վայելում նա ոչ միայն վրաց, այլ և հայ հասարակութեան մէջ։

Ա. Բ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 14 օգոստ.

Չը նայած մօտ երեք ամիս է, որ խոլերան տարածվել է մեր երկրի զանազան վայրերում և շարունակ տանում է բազմաթիւ զոհեր, բայց և այնպէս տեղիս հասարակութիւնը երկար ժամանակ՝ ձեռքերը ծալած ոչ մի ակտիվ միջոցի չէ դիմել, յոյս ունենալով որ մահաբեր վիբրիոնները անկարող են մտնել մեր լեռնոտ շրջանը։

Բայց դժբաղդաբար այդ ինքնավստահութիւնը ի զուր անցաւ։ Անսպասելի կերպով մեղանում երևացին խոլերայի նշանները և նոյն իսկ մի քանի անմեղ զոհեր տարաւ։

Լաւատեսները համոզվեցին, որ անմտութիւն է ձեռքերը ծալած անգործութեան մատնվել։

Տեղական ադմինիստրացիան և հասարակութեան գիտակից մասը, վերահաս վտանգը աչքի առաջ ունենալով, մեծ եռանդով կպան մաքրութեան գործին։

Սկսվեց ինքնապաշտպանութիւնը։

Մի քանի օր առաջ գումարվեց հասարակական ժողով՝ խորհրդակցելու խոլերայի դէմ կռւելու միջոցների մասին։

Ժողովին մասնակցում էին տեղական բժիշկը, հաշտարար միջնորդը և պրիստաւը։ Հասարակութեան ներկայացուցիչները խոստովանեցին, որ գիւղը ներկայումս գտնվում է հակաառողջապահական պայմաններում. գիւղի շուկան և խուլ փողոցները համարեա թաղված են նեխված կեղտոտութիւնների մէջ, որոնք իսկապէս խոլերայի մշտական բոյն կարող են ծառայել։

Որոշվեց անմիջապէս մաքրել տալ այդ տեղերը և նշանակել խիստ հսկողութիւն։

Պրիստաւը և բժիշկը համարեա ամեն օր շրջում են կասկածելի տեղեր և կազմում են արձանագրութիւն։

Արգելվեց մրգեղէն ծախելը, իսկ եղածի մի մասը ոչնչացվեց։

Հասարակութեան անտարբեր մասը կամաց-կամաց հասկացաւ մաքրութեան նշանակութիւնը, և կարճ ժամանակում հեռացրեց տարիներով հաւաքված անմաքրութիւնները։ Նշանակված են հսկող սանիտարներ։

Հարկաւոր է մեծ ուշադրութիւն դարձնել մանաւանդ գիւղի փողոցներով անցնող առուների վրա, որոնք պարունակում են իրանց մէջ ամեն տեսակ կեղտոտութիւններ։

Գիւղի առողջապահութեան մասին մշտապէս պէտք է հոգ տանի տանուտէրը, նշանակելով զանազան տեղերում խիստ և կանոնաւոր հսկողութիւն։

Բայց ցաւ ի սիրտ պէտք է յայտնել, որ մեր տանուտէրը այդպիսի կրիտիկական մոմենտում, մեզ անյայտ պատճառներով, ընդ միշտ հեռացել է իր պաշտօնից։

Հասարակութեանը մնում է հաշտվել իրօրութեան հետ և մօտիկ ապագայում ընտրել մի ինտելիգենտ և արժանաւոր տանուտէր։ Ղարաքիլիսայի նման մեծ հասարակութիւնը կարիք ունի մի անշահասէր և գործունեայ տանուտէրի, որը անսպառելի եռանդով իր ուսերի վրա տանի հասարակական դժուար գործերը։

Մեր գիւղական անմխիթար կեանքում, ուր անկեղծ գործիչների սով է, զարգացած տանուտէրը մեծ չափով կարող է նպաստել կուլտուրական գործերի առաջադիմութեան և անշուշտ կը վայելի անսահման յարգանք, եթէ միայն նա անտարտունջ տանի իր ծանր պարտականութիւնը և ծառայեցնի իր իրաւունքները յօգուտ մեծամասնութեան շահերի։

Մ. Ղ.

Բաթում, 12 օգոստոսի

Խոլերան կանգնած է Բաթում քաղաքի սահմանագծի վրա, Գորոդոկ ասված արուարձանում, որ չէ հաշվվում քաղաքի սահմանների մէջ։ Վերջին 3—4 օրվայ ընթացքում այնտեղ եղել են 6—7 դէպք խոլերայով հիւանդանալու։ Սրանից 4-ը մեռել են՝ որոնցից 2-ը կին և 2-ը տղամարդ։ Առաջին զոհը եղել է մի օֆիցերի կին, երկրորդը՝ Խաչատրեան գործարանի հայ բանուոր Յովհաննիսեան ազգանունով։

Բակտերիօլոգիական քննութիւնը երևան է հանել խոլերայի վիբրիոնները։

Քանի որ հիւանդութեան բոլոր դէպքերը եղել են Գորոդոկում, պարզ է որ վարակման աղբիւրը պիտի լինի ընդհանուր, և ամենքն էլ այդ աղբիւրը համարում էին Գորոդոկի ջուրը, որ Բորջոմանա ասված գետակից «երկաթուղային ջրանցք» անունով առուն է։

Ամսիս 11-ին մի յատուկ մասնաժողով, բաղկացած քաղաքագլխից, քաղաքային վարչութեան անդամից ու զինւորական հիւանդանոցի գլխաւոր բժշկից, քննութեան ենթարկելով այդ երկաթուղային ասված ջրանցքը, գտաւ սկիզբն առնելու տեղը խիստ անմաքուր, մարդկային կղկղանքով ապականված։ Քաղաքային վարչութիւնը պաշտօնապէս դիմեց Բաթումի զինուորական նահանգապետին՝ խնդրելով կարգադրել փակելու այդ ջրանցքը և օգտվելու քաղաքային ջրանցքից։ Ասում են, որ անալիզը ապացուցել է այդ երկաթուղային ջրանցքի ջրի մէջ վիբրիոնների գոյութիւնը։

Այսպէս թէ այնպէս՝ Բաթումն էլ անայց չը մնաց խոլերա ասված զզւելի այցելուից։

Կիրակի օրը, ամսիս 15-ին, ժամը 12-ին Խարկովի համալսարանի պրոֆեսոր Ա. Ն. Կրասնովը կարդալու է քաղաքային տան դահլիճում մի հրապարակական դասախօսութիւն, որի նիւթը լինելու է այն, թէ ինչ է լինելու Բաթումի կլիման ապագայում։ Յարգելի պրոֆեսորը եկած էր մեր կողմերը հանգստանալու և ըստ երևոյթին շատ նպաստաւոր եզրակացութիւնների է եկել Բաթումի կլիմայի վերաբերութեամբ։ Դասախօսութիւնը լինելու է ձրի։

Քաղաքիս արական գիմնազիայի վարչութիւնը յայտարարել է, որ ուսման վճարը ներկայ ճեմարանական տարեշրջանից 60-ից բարձրացված է 70 րուբլու։ Անցեալ տարի էլ թօշակադրամը բարձրացրին օրիորդաց գիմնազիայում։ Աչքները լոյս ծնողների։

**

Ներքին-Թաղավարդ, 13 օգոստ.

Արդէն երկու ամսից աւել է, ինչ մեր գիւղում և շրջականերում բուն է դրել սկարլատին հիւանդութիւնը և իր առատ հունձն է անում։

Քանիցս անգամ, երբ մարդս ուզում է լրագրութեան միջոցով կամ այնպէս այս լուրը յայտնի դաւառապետին, քիչ է մընում, որ գիւղացիք քարկոծեն՝ ասելով. «Մեր տները քիչ է քանդվում, դու էլ ուզում ես մի տեղից քանդել... Սա Աստուծոյ պատիժն է, որ պիտի անխռով ու անծպտուն տանենք մեր ուսերի վրա...»։ Փեղջուկին հասկացնող, ձեռք մեկնող, օգնութիւն չը կայ... Թշուառ գիւղացիք մինչև երբ լողան այդ տգիտութեան աշխարհում։

Մեր շրջականերում 20-ից աւել հայ գիւղեր կան, բայց դրանց մէջ չը կայ մի բըժիշկ, գոնէ մի դեղատուն կամ թէ մի ֆելդշեր... չը կայ ու չը կայ. օգնութիւն է հարկաւոր։

Բորենի

Մանգլիս, 14 օգոստոսի

«Մշակի» № 170-ում լոյս տեսաւ տ. Ս. Սիլիկեանի նամակ-հաշիւը իր՝ Մանգլիսում կազմակերպած զբօսանքի համար՝ յօգուտ տեղական եկեղեցու։ Մենք այդ նամակին սպասում էինք, որպէսզի կարողանանք մի քանի խօսք ասել այդ զբօսանքի առիթով։

Մանգլիս ամարանոց եկող հայ հասարակութիւնը սովոր է իւրաքանչիւր ամառ այս կամ այն ձևով մի որոշ լումայ ձգելու տեղական դպրոցի պահպանութեան աղքատիկ գանձարանը, ուստի շատերին միանգամայն զարմացրեց այն հանգամանքը, որ այս տարի դպրոցը փոխվել է եկեղեցու։ Վերջը միայն պարզվեց, որ եկեղեցու անշուք արտաքինը բաւականութիւն չէ եղել տալիս մի քանիսի կրօնական բարեպաշտական զգացմունքներին և ահա նրանք, կազմակերպելով այդ զբօսանքը, կամեցել են զարդարել այն։ Արդիւնքը յայտնի է՝ 22 ր. 40 կոպէկ դրամ*) և անորոշ դրութիւն՝ դպրոցի լինել չը լինելու հարցը առաջիկայ տարին։

Եթէ մեր հարուստ տիկինները իրանց արտաքին արդուզարդին անհամապատասխան են համարում Աստուծոյ տաճարի անպաճոյճ տեսքը, ապա ձիլ է նրանց արգելում զարդարել այն իրանց սրտից բղխած առատ նուիրատուութեամբ. այդպէս է եղել միշտ։ Ո՞վ է լսել, որ եկեղեցին զարդարելու համար զբօսանք սարքեն, մանաւանդ երբ յայտնի է, որ այդպիսով կտրվում է դպրոցի պահպանութեան միակ աղբիւրը։

Մեր խորին համոզմունքն է, որ եկեղեցու օգտին կազմակերպված այդ զբօսանքը մի մեծ թիւրիմացութիւն էր, մանաւանդ երբ այդ արված էր մի կամ երկու անձնաւորութեան նախաձեռնութեամբ, առանց տեղական ոյժերի խորհրդի մասնակցութեան, ուստի և դրա ցաւալի հետևանքների պատասխանատուութիւնը թողնելով իրանց՝ կազմակերպողների վրա, կոչ ենք անում Մանգլիսում եղող հայ հասարակութեանը, անուշադիր չը թողնել դպրոցի ողորմելի նիւթական վիճակը և կանոնաւոր նուիրաբերութեամբ ապահովել նրա այս տարվայ գոյութիւնը։

Ամարանոցական

*) Այս գումարի մէջ է երկու անձնաւորութիւնների յատուկ նուիրաբերութիւնը՝ 20 րուբլին, տեղական վաճառականներից ժողոված բաւական գումարի իսկ, որի մասին, չը գիտեմ ինչու, հաշւի մէջ ոչինչ չէ յիշատակված։

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆԻԻՑ

Մի քանի օր է՝ պեղումները վերացած են Անիում. պրօֆ. Մառը և իր օգնականները զբաղված են այս տարվայ պեղումների արդիւնքը մաքրելով և դասաւորելով. մնացել են միայն չորս բանւոր, որոնք և նրանց օգնում են այս գործում։ Բայց անսպասելի կերպով վրաց եկեղեցու մօտ բացվեց արձանագրութիւնների մի կոյտ, որ թափվել են եկեղեցու հարաւային պատից. միմեանց ետևից դուրս եկան վրացերէն երեք արձանագրութեան մնացորդներ. դրանցից մէկն այժմ համարեա լրացած է, երկու քար է միայն պակաս, և շատ հետաքրքրական է հայ-վրական պատմութեան համար։

Արձանագրութիւնը գրված է վրաց Եպիփան կաթողիկոսի կողմից 1218 թւին, 19 տող, մի տող էլ վերջում հայերէն. 5 արշինից աւելի երկարութեամբ։ Կաթողիկոսի անունը վրաց տարեգրութիւնների մէջ յիշված չէ և միայն ուրիշ աղբիւրներից է յայտնի։ Ըստ արձանագրութեան՝ Անիում կան «բնիկ» վրացիներ և քահանաներ, որոնց անուանում է «իմ յուսալի քահանաներ», յորդորում է սիրով լինել, ձրի ստացել են, ձրի էլ տալ։ Նա հարկ չէ տեսնում փոխել նախնեաց աւանդը և կարգադրում է շարունակել վճարել անասունների մորթեները։ Կաթողիկոսը Անիում եկեղեցիներ է օծել։ Անիի ներքին պատմութեան համար շատ կարևոր է, որ կաթողիկոսի կարգադրութիւնը հայերէն լեզւով վկայում և հաստատում են հայ իշխանները՝ Գրիգոր արքեպիսկոպոս և Վահրամ ամիրա «քաղաքիս»։

Գրիգոր արքեպիսկոպոսը յաճախ յիշված է Բագնայրի, Հոռոմոսի, Մարմաշէնի և Լմբատի (Արդիկ գիւղի մօտ) արձանագրութիւնների *) և Բագնայրի նշանաւոր աւետարանի յիշատակարանի մէջ։ Աւետարանն այժմ գտնվում է Մ. Աթոռի մատենադարանում։ Նրա կատարեալ տիտղոսն է. «Գրիգոր որդի Ապուղամրի արհեպիսկոպոս մայրաքաղաքին Անոյ»։ Վահրամ ամիրան ևս յիշված է Անիի արձանագրութիւնների մէջ **)։ Ժամանակի իշխանն էր Զաքարէի որդին՝ Շահնշահ, որ Անիում չէր նստում։ Նրա անունով քաղաքը կառավարում էին վերոյիշեալ հոգևոր և մարմնաւոր իշխանները, որոնք և հաստատում են վրաց կաթողիկոսի կարգադրութիւնը։

Այս տարվայ պեղումներն առ հասարակ հարուստ են եղել արձանագրութիւններով՝ հայերէն, վրացերէն, պարսկերէն։ Անիի պեղումներով մայրաքաղաքիս պատմութիւնը բոլորովին յեղաշրջվում է, ճոխանում ներքին բովանդակութիւնը և լուսաբանվում անհերքելի, իրական փաստերով։ Որքա՜ն երախտապարտ պիտի մնայ հայ-վրական գիտութիւնը պրօֆ. Մառի անդուլ ջանքերին։ Մենք կաշխատենք երկու յօդուածով ամփոփ գաղափար տալ այդ մասին հայ հասարակութեան։

Գարեգին վ. Յովսէփեան

Անի, 13 օգոստոսի

*) «Շիրակ» Ալիշանի, 23, 63, 122, 150.

**) Անդ 43.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ

II

Տաթև, 7 օգոստոսի

Ամսիս 5-ի երեկոյեան ժամը 8-ին Երևանի փոխ-թեմակալ Խորէն վ. Մուրադբէգեանը ժամանեց Տաթևի վանքը։

Հայր թեմակալը, իր ժամանման առաջին երեկոյեան իսկ մանրամասնօրէն դիտելուց յետոյ վանքն ու սրա շրջապատը, իր գոհունակութիւնը յայտնեց վանքի ներկայ դրութեան վերաբերմամբ։

Հետևեալ առաւօտեան՝ փոխ-թեմակալը վանքի ամեն խորշը, գրադարանը, ձեռագրերը, թանգագին հնութիւնները և սրբոց մասունքները դիտելուց յետոյ՝ անհրաժեշտ համարեց Տաթևում մի աշխատասէր և արթուն վանահայր նշանակել և այն էլ շատ մօտիկ օրերում։

Հոգևոր կառավարութիւնը Տաթև փոխադրելու մասին հ. Մուրադբէգեանը ճանապարհների դժուարին և անանցանելի լինելուն համար միայն առարկութիւն արեց, որ դժուար է ներկայ պայմաններում կառավարութիւնը Տաթևում պահելը, մանաւանդ ձմեռ ժամանակ, երբ բուք ու բորանը շաբաթներով կտրում է երթևեկութիւնը Գորիսի հետ։

Այդ օրը Տաթևի գիւղացիներից մի խումբ մարդիկ բողոք ներկայացրին հոգևոր կառավարութեան քարտուղարի դէմ, նրա կաշառակերութիւնը ակնարկելով, սակայն չանցաւ մի քանի ժամ, երբ մի այլ խումբ խնդիրքով դիմեց հայր թեմակալին երբեք չը լսել գիւղացոց բողոքը (որոնց մէջ և բէգերի), ակնարկելով որ նրանք միշտ էլ աղմուկ սիրող և քարտուղարի հակառակ մարդիկ են, և իրանք ոչ մի փոս կամ կաշառակերութիւն չեն տեսած քարտուղարից։ Հ. Մուրադբէգեանը երկու կողմերի խնդիրքն էլ լսեց և գրաւոր կերպով ստացաւ։ Գիւղացիների այդ քայլը ոչ միայն հ. Մուրադբէգեանի, այլ և մեզ բոլորիս վրա շատ վատ տպաւորութիւն թողեց։ Եւ ճշմարիտ են ասում, թէ գիւղը աւերվում և քանդվում է թայֆայի ձեռքին իր խաղալիք դրութեամբ։

Երրորդ օրը փոխ-թեմակալը կապել տուեց Տաթևի ձեռագրերը, թւով մօտ 100-ի չափ, և՝ Վեհափառ Կաթողիկոսի հրամանի համաձայն՝ ուղարկեց Գորիս, Էջմիածին ուղարկելու նպատակով, իսկ ինքը իր ուղեկից խմբով իջաւ Տաթևի անապատը, ուր 20 րոպէ հանգստանալուց և շինութիւններն ու վանքը նայելուց յետոյ Սատանի կամուրջով անցաւ դէպի Գորիս։

Սաղանդարեան

ԳԻՒՂԸ ԱՌԱՆՑ ԴՐՍԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՐԱԾ Է

Գանձակ, 10 օգոստոսի

Խոլերան անարգել, կամաց-կամաց իր թունալից թևերը սփռում է մեր երկրի չորս կողմը՝ սուգում տարածելով իր շուրջը։

Գլխաւոր և երկրորդական քաղաքները չը նայած ունեն հիւանդանոցներ՝ իրանց յատուկ բոլոր յարմարութիւններով, բժիշկներ իրանց օգնականներով, որոնք ամեն րոպէ կարող են անմիջապէս օգնութեան հասնել հիւանդին, բայց և այնպէս կարուկ միջոցների պատրաստութիւններ են տեսնում, անկոչ հիւրին դիմադրելու համար։

Օրինակ՝ Գանձակը ազատ է խոլերայի բացիլներից և մինչև օրս ոչ մի դէպք չէ տեղի ունեցել, բայց և այնպէս նա այսօր բաժանված է մի քանի սանիտարական մասերի, որոնց շրջաններում գործելով բժիշկներ և ձեռնհաս անձինք՝ առաջ են տանում այն ձեռք առած միջոցները, որոնք արգելք են հանդիսանալու աւերիչ թոյնի նախճիրներին։

Իսկ գիւղե՞րը...

Այդ մասին մի հարցնէք. նրանք Աստուծոյ խնամքին են թողնված... Նրանց ճակատին միշտ գրված է՝ «անտէրութիւն», «զրկանք», «անթիւ զոհեր», «այրիներ, որբերի անվերջ շարաններ», «աւերումներ» «սուգ ու շիւան»...

Տիֆ ու ծաղիկ հիւանդութիւնների եղած միջոցին, որոնց կարելի է տանել, գիւղը կորցնում է հարիւրաւոր մատաղ կեանքեր։ Շատ պարզ է՝ եթէ խոլերան մուտք գործի, զոհերի թիւը հազարներից կանցնի։

Ինչո՞ւ...

Գիւղը նախապաշարված է, նա աւելի հաւատով է դիմում դալլաքներին, գրբացներին, պառաւ կանանց խորհուրդներին, քան թէ բժիշկներին և առողջապահական գիտելիքներին...

Գիւղը մաքրութիւն չէ սիրում։ Նա իր կեանքի մեծ մասը անց է կացնում իր միակ «ընկեր» եզան, կովի և ձիու հետ ու նրանց աղբով իր բնակարանը շրջապատում, առանց հասկացողութիւն ունենալու՝ որ կեանքեր յափշտակող թոյնը դրանց ծոցում է սնվում, ապա հազար գլխանի վիշապի պէս գալարումներով աջ ու ձախ դիակների վրա դիակներ, հողի թմբերի վրա՝ թմբեր աւելացնում։

Գիւղացին հիւանդից քաշվել, խորշել չը գիտէ. նա մօտենում է նրան և համբուրվում, նրա հացից, ջրից, բաժակից, անկողնից, քնած սենեակից օգտվում։ Եւ ինչպէս խորշէ, քանի որ հիւանդութիւն բաժանողը «խաչերն» են. չէ՞ որ ինքը աւելի կատաղի պատժի կարժանանայ, աւելի վատթար հիւանդութեան ծոցը կը նետվի։

Եթէ այս բոլորի վրա աւելացնենք, որ հիւանդի տէրը «խաչերի» գութը շարժելու տենչով՝ նրանց անունով մատաղներ է անում և եօթը փողոցի բերաններում անց ու դարձ անողներին բաժանում, առանց հասկացողութիւն ունենալու որ հիւանդութեան բոյնից բաժին է հանում առողջ գիւղին, այն ժամանակ պատկերը լիակատար կը դառնայ։

Ահա թէ ինչո՛ւ զոհերի թիւը հազարներից կանցնի, երբ խոլերան տէր կը դառնայ գիւղի սրտին։

Գիւղը չունի ինտելիգենցիա, նա չունի գիւղական ցաւերով տոգորված անհատներ։ Եղած ոյժերն էլ փախուստ են տալիս դէպի քաղաքները, որտեղ նրանք անպէտք են և աւելորդ։

Ապա ձի՞լ է մնում մատնող խաւարի իշխանութեան ճիրաններում խարխափող ու դառն ճակատագրին ենթարկված գիւղացութեան համար։

Քահանան...

Իսկ սա էլ գիտէ միայն և միմիայն մկրտել, թաղել և պսակել. նա պաշտում իր Մաշտոցին՝ իր տեսակի հունձ է կատարում։ Նրանից աւելին պահանջել անկարող ենք, որովհետև նրա հասկացողութեան չափը այդքան տեղ կարող է կարել, այդ չափով միայն կարող է գիւղում տեղ բռնել։

Իսկ տանուտէրը...

Նա էլ կլանված լինելով իր «տանուտէ-

բական» գործերով իր մորակն է պաշտում, որից աւելին պահանջել միամտութիւն կը լինի։

Բայց վաշխառուն...

Երանի այս անունը ընդ միշտ վերանար գիւղի սրտից, որովհետեւ նա խոլերայից աւելի վատթար է, պարազիտներից աւելի հմուտ։

Վաշխառուն է, որ իր ոսկի գէնքը պատրաստի բռնած, ականջները լարած՝ որսի է սպասում, որ գերիների և մարդկային կեանք վաճառք հանող «բարաթների» կապոցները հաստափոր դարձնի...

Ահա այն պատկերը, որ, միացած՝ խաւարի իշխանութեան հետ, որպէս ժայռ ծանրացած է գիւղի կրծքին, որի վրա տարածվել է զոհերի մի անվերջ շարան ու տգիտութեան աւերածութիւնների սոսկալի տեսարաններ...

Գիւղը կարող է ասածել,—քեզ եմ հարցնում, ընթերցող,—դաժան խոլերայի դէմ մաքառելու մասին, եթէ նա դրսից անմիջական օգնութիւն չը ստանայ, եթէ նա չունենայ ընդհանուր թշնամուն սպանելու համար կարապետներ։ Ո՛չ, հազար անգամ ոչ։ Մեծ յոյս ու հաւատ ունենք, որ տեղիս նահանգական սանիտարական խորհուրդը, քանի ուշ չէ, կուղարկի սանիտարներ և մի քանի շարժական դեղատներ։ Գետաբէկ, Փիր և Ղարաչինար գիւղերում արդէն գոյութիւն ունեն դեղատներ, որոնք մեծ ծառայութիւն են մատուցանում։ Բայց նրանք բաւական հեռու գտնվելով իրարից՝ չէրող են իրանց շրջանին օգնել. իսկ մնացած շրջանները։ Չէ՞ որ նրանք կարող են վտանգվել։ Բացի սանիտարներից և դեղատներից, անպայման հարկաւոր է դասախօսութիւններ կարդալ խոլերայի մասին և այն միջոցների մասին, որոնցով անկոչ հիւրը անզօր է գտնվելու իր աւերածութիւնները անել։ Որքան շուտ, այնքան լաւ. սպասենք և յուսանք։ Մեծ պարտք է ընկնում նաև ամարանոցաւորների վրա, որոնց մէջ գտնվում են ուսանող բժիշկներ և բանիմաց անձինք, որ նրանք էլ իրանց բարի խորհուրդներով ու դասախօսութիւններով գաղափար տան գիւղացիներին խոլերայի հրէշաւոր լինելու մասին և թէ նրանից ազատվելու համար ինչ է հարկաւոր։

Սարգօ

«HANDS OFF!!!»

Հայկական իրականութիւն, տխեղծ, այլանդակ, խայտառակ իրականութիւն։

Մի տեղ կիսաքաղցած, բայց իդէալիստ հայ ուսուցիչն է ծաղրված ցինիկ խօսքերով, կատուների հետ համեմատված, մուկ որսացողներ հռչակված, իսկ մի այլ տեղ ժողովրդական գործողները, հայ գիւղացու բարեկամները, ծաղրական իմաստով «ազգ փրկող» անուանված։

Մի ուրիշ վայրում էլ՝ հիւանդոտ ու անօթի դերասանը վտարված ակումբից, ոստիկանութեան միջոցով... վիճելի 20 րուբլու համար։

Եւ այսպէս շարունակաբար ու անվերջ, ինքնակոչ, յուշարարներով խօսող, երեկվայ մակլէր, իսկ այսօրվայ ժուռնալիստ գործիչները, որոնք լրբացած, յղփացած երբես առած երեխաների նման, անհամեստ մարդիկը օգուտ քաղելով մեր մէջ տիրող անիշխանութիւններից, անմահանալու տենչով բռնված, իրանց սխրագործութիւններն են կատարում, օր ցերեկով, անպատիժ կերպով։ Եւ մենք լռում ենք, լռում ու տանում, սառում, խօսում և մոռացութեան տալիս, լռում..., որպէս զի այդ տիպի գործիչները դեռ կրկին կարողանան իրանց տխուր միսիան կատարել։ Սա է մեր իրականութիւնը։ Տխուր իրականութիւն...

Բայց մեզ մօտ էլ, որպէս և ամեն տեղ, այսօրինակ համատարած, գերեզմանային լռութիւնը երբեմնապէս խանգարվում է, թւով շատ քիչ սակայն, ըմբոստ հոգիների կողմից, որոնք, «Պլատոնն իմ բարեկամն է, բայց ճշմարտութիւնն աւելի եւս բարեկամ» ասացուածքը յիշելով, բացագանչում են՝ «Hands off!!!», դէ՛ն քաշեցէք ձեր ձեռքերը։

Հայ գեղջուկի տնտեսութեան բարւոքման գործին նուիրված ձեր լպիրշ շրթունքներով վայրահաչութեան առարկայ դարձած անկեղծ գործիչների առաջ՝ աղաղակում ենք ձեզ. «Hends off!!!»... Բայց բաւական է, եթէ երբէք հասկացող կայ, եթէ մեր nullus-ները դեռ եւս կարմրելու ընդունակութիւնը չեն կորցրել, իրանց արածներից կարող են կարմրել և վերջ տալ դուրս ժայթքող բացասական հոսանքին։

Մենք այլ եւս չենք շարունակի։ Ալ. Քալանթարը «Մշակի» 178-րդ համարում շատ էական առարկութիւններ յայտնեց մեր ինքնակոչ քննադատներին ի պատասխան։ Մի՞թէ դրանից աւելին կարելի էր ասել նման գործիչներին բնորոշելու համար։

Պէտք է վերջ տալ այս խայտառակ դրութեանը։

Ամօթ է վերջապէս։

Չէ՞ որ «քաղաքակրթված ազգ ենք»։

Մի՞թէ դեռ պիտի շարունակենք այս ամենին սառնասիրտ կերպով ականատես լինել։

Բաւական է։

Ընթերցող

ԽՕԼԵՐԱ

—

Բիւլլետեն.—Օգոստ. 14-ի առ. ժամը 9-ից մինչև օգոստ. 17-ի առ. ժամը 9-ը Թիֆլիսում խօլերայով հիւանդացել են 7 հոգի, իսկ խօլերանման հիւանդութեամբ՝ 6 հոգի։ Հիւանդանոցում կային 22 հոգի, աւելացել են 9, առողջացել և դուրս են եկել 11, մեռել են 2, ներկայումս կան 18 հոգի։

Օգոստոսի 14-ին խօլերային նշաններով հիւանդացել են Թիֆլիսում և ուղարկվել են բարաքները. 1) Փոթիյսկայա փող., № 15 տանը ախտահանութեան կամէրայում ծառայող Ալաբուխովի կինը՝ Աննան և 2) Կօնստանտինովսկայա փ. № 12 տանը թիֆլիսեցի տիկ. Կսէնիա Կչիկուրովան 60 տ.։ Իսկ օգոստոսի 15-ին խօլերային նշաններով հիւանդացել են. 1) 2-րդ փողոցանցքի № 61 տանը թիֆլիսեցի Մարիա Գէրբովա 9 տ. (բժշկվում է տանը) և 2) նոյն փողոցանցքի № 15 տանը թիւրքահպատակ Աննա Պետրոսովան 27 տարեկան։ Հիւանդացողների բնակարաններում ախտահանութիւն է կատարված։

Օգոստոսի 16-ին խօլերային նշաններով Թիֆլիսում հիւանդացել են և ուղարկվել բարաքները. 1) 2-րդ գիշերային ապաստարանում Նիկօլայ Վախվախօվ, 35 տար.։ 2) Դիդուբէյսկայա փողոցում տ. № 9-ում իշխ. Միխայիլ Ալէքսէեվիչ Կիպիանի, 60 տար.։ 3) Կախէտինսկայա փող. № 12 տանը Թիֆլիսեցի Իվան Ոսկանեան, 2 տար.։ 4) Կօնստանտինովսկայա փող. տուն № 26 Թիֆլիսի գաւ. Դաղէթ-Խաչէն գիւղացի Ալէքսէյ Գրիգորիէվիչ Միրզոյեանց, 25 տարեկան, հիւսն։ 5) 2-րդ Պետրովսկի պրօեզդ № 11 տանը Թիֆլիսեցի Գէօրգի Միխայլովիչ Զուբիէվ, որը մեռաւ։ Հիւանդացողների բնակարանները ախտահանված են։

—

16 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Մի օրվայ ընթացքում խօլերայով հիւանդացել են 53, մեռել՝ 20, բժշկվում են 671 հոգի։

Գործակալութիւնը ստացել է հետևեալ տեղեկութիւնները խօլերայի ընթացքի մասին.

Ալէքսանդրօվսկում (Եկատ. նահ.) հիւանդացել են 31, մեռել 27 հոգի։ Աստրախանում և նահանգում հիւանդացել են 141, մեռել՝ 72։ Վորոնէժի նահանգ. հիւանդացել են 803, մեռել 510։ Խօլերայի տարածման սկզբից Անանևսկի գաւ. հիւանդացել են 633, մեռել՝ 286. Սիզրանեան նահ. հիւանդացել են 421, մեռել 178։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մենք ստացանք հետևեալ հեռագիրը Ալլահվէրդի կայարանից. «Օգոստոսի 15-ին տեղի ունեցաւ Սանահինում իշխանուհի Արղութեան-Երկայնաբազուկի անունով դըպրոցի հանդիսաւոր բացումը։ Մ. Աղայեան»։

Մեզ հաղորդում են, որ Էջմիածնից բանակցում են Երզրումի Սանասարեան ուսումնարանի նախկին տեսուչ Գէորգ Աբուլեանի հետ՝ նրան տեսչական պաշտօնով Գէորգեան ճեմարան հրաւիրելու համար։ Գ. Աբուլեանց հանգուցեալ Սանասարեանի որդեգիրն է, գերմանական համալսարանական կրթութեամբ և Սանասարեան ուսումնարանում 29-ամեայ տեսչական փորձառութեամբ։

Մեզ գանգատվում են, որ երկաթուղու վագոններում նկատվում է մեծ նեղութիւն Թիֆլիս վերադարձողների բազմութեան պատճառով։ Ցանկալի է, որ երկաթուղային վարչութիւնը աւելացնէր գնացքներում վագոնների թիւը։ Թիֆլիս շտապում են թէ ամարանոցներից վերադարձողները և թէ դպրոցներում քննութիւններ ունեցողները։

Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ա. Ի. Խատիսեանը օգոստոսի 16-ին, առաւօտեան Թիֆլիսից մեկնեց արձակուրդով։ Նրա պարտականութիւնները կատարում է վարչութեան անդամ Ն. Պ. Կօկչայէվը։

Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտին մտադիր է օգոստոսի 20-ի ժոտերը այցելել Բաքու և Կիսլօվօդսկ։

Երէկ Թիֆլիս ժամանեց 28 հոգուց բաղկացած Պետերբուրգի ուսանողների և ուսանողուհիների գիտական արշաւախումբը, որ ամսիս 13-ին մեկնել էր Անի՝ պրօֆ. Մառի պեղումների հետ ծանօթանալու համար։ Անին, շնորհիւ պրօֆ. Մառի բացատրութիւնների և գտած իրերի, մեծ հետաքրքրութիւն և բաւականութիւն է պատճառել բոլորին։ Անիից արշաւախումբը գնացել է Էջմիածին և մանրամասն նայել հետաքրքրական տեղերը։ Ամսիս 20-ի երեկոյեան գնացքով նոյն նպատակներով արշաւախումբը Բաթումի, Օդեսսայի և Վարշավայի վրայով մեկնելու է Պետերբուրգ։

Թիֆլիսի քաղ. դումայի առաջին նիստում վարչութեան առաջարկով քննութեան պէտք է ենթարկվի հանգուցեալ քաղաքագլուխ իշխ. Վ. Ն. Չերքէզովի յիշատակը յաւերժացնելու համար քաղաքի փողոցներից մէկը «Չերքէզովսկայա» անուանելու, հանգուցեալի անունով քաղաքային սոփլէնդիա հիմնելու և քաղաքային տարրական դպրոց բանալու։ Բացի դրանից վարչութիւնը միջնորդութիւն կը զարթեցնէ դումայի առջև հանգուցեալի որբերին ամսական 150 րուբլի թոշակ նշանակելու մինչև չափահաս դառնալները։

Կախէթիայում բուն դրած ֆիլօկսէրայի դէմ մաքառելու նպատակով կովկասեան գլխաւոր իշխանութիւնը գեմստվային գումարներից բաց է թողել 1,500 րուբլի, իսկ 1,500 րուբլի էլ թոյլատրված է փոխարինաբար վերցնել կովկասեան ամերիկական խաղողի տնկարանների յատուկ գումարներից։

Ժողովրդական Համալսարանի վարչութեան ամառվայ դադարումից յետոյ առաջին հերթական ժողովը, որ նշանակված էր օգոստոսի 16 ի երեկոյեան, չը կայացաւ անդամների մեծամասնութեան Թիֆլիսից բացակայ լինելու պատճառով։

Այսօր, երեկոյեան ժամը 7-ին, Զուբալովի անուան Ժողովրդական Տանը կը կատարվի հոգեհանգիստ՝ օգոստոսի 16-ին վախճանված տաղանդաւոր դերասանուհի հանգուցեալ Նատալիա Մ. Գաբունիա-Ցագարէլլիի յիշատակին։

Յիշեցնում ենք հասարակութեան, որ այսօր, երեկոյեան ժամը 9-ին, Արտիստական Ընկերութեան ամարային շէնութեան մէջ տեղի կունենայ օպերային շնորհալի երգիչ Արշակ Կոստանեանի համերգը։ Համերգին կը նուագէ լաբանուազների խումբը, որի ներդաշնակութեամբ երգիչը կերգէ ի միջի այլոց «Паяцы» օպերայի «Смѣйся паяцъ» արիան։ Համերգից առաջ տեղի կունենայ ներկայացում։

Կիրակի, օգոստոսի 15-ին, Զուբալովի Ժողովրդական Տանը տեղի ունեցաւ գինւորական բժ. Վաչաձէի դասախօսութիւնը խօլերայի մասին վրացերէն լեզուով։ Բժ. Վաչաձէն ունի դասախօսելու առանձին ընդունակութիւն, որ յատուկ է շատ քիչ դասախօսների։ Նա գեղեցիկ նախադասութիւններ չէ որոնում, խօսում է պարզ, ամենքին հասկանալի լեզուով և գրաւում լըսողների ուշադրութիւնը։ Չը նայելով որ այդ դասախօսութիւնը կրկնողութիւն էր մօտիկ անցեալում նոյն բժշկի կարդացածի, բայց դահլիճը լիքն էր և մեծամասնութիւնը ոչ-ինտելիգենտ դասակարգից։

Անչափահաս յանցաւորներին խնամք տանող ուղղիչ երկրագործական-արհեստաւորական գաղութների ընկերութիւնը Ալեքսանդրապոլում վերսկսելով իր գործունէութիւնը՝ խնդրել է քաղաքից առաջվայ տարիների նման տալ ընկերութեանը 1000 րուբլի նպաստ։ Միաժամանակ նոյն ընկերութիւնը տեղեկացրել է Թիֆլիսի դատաստանական պալատի աւագ-նախագահին ընկերութեան գաղութի բացման մասին։ Աւագ-նախագահն էլ իր կողմից կարգադրել է հաշտարար դատաւորներին, որպէսզի փոքրիկ յանցաւորներին ուղարկեն այդ ուղղիչ գաղութը։

Մանթաշեանի առևտրական ուսումնարանի տեսուչ Վ. Ա. Բարսեղեանը, վերադառնալով արձակուրդից, ստանձնել է իր պաշտօնավարութիւնը։

Թիֆլիսի կանանց ժամանաւոր բարձրագոյն կուրսերի վարչութիւնը միջնորդութիւն է զարթեցնում քաղաքային վարչութեան առաջ, խնդրելով առաջիկայ տարվանից աւելացնել քաղաքի նշանակած նպաստը այդ կուրսերին՝ 5-ից մինչև 10 հազար րուբլու, որովհետև առաջիկայ տարին բացվում է երկրորդ կուրս, հրաւիրվում են նոր պրօֆեսօրներ, ընդարձակվում են լաբօրատօրիան, գրադարանը և այլն։ Անցեալ ուսումնական տարին կուրսերը ունեցել են դէֆիցիտ 6,210 րուբլի, չը հաշւելով այն 15,000 րուբլին, որ ծախսված է եղել կահաւորութեան ու զանազան պիտոյքների համար։ Եկող տարվայ նախահաշիւը հասնում է 75,510 րուբլու. սպասվում է, որ կուրսերը կունենան 30-ի չափ ունկնդրուհիներ, որոնցից ուսման վարձ պէտք է ստացվի 37,500 րուբլի։

Քաղաքային զինւորակոչական ատեանը որոշել է առաջիկայ աշնանը առաջին անգամ Թիֆլիսում ցուցակագրել այն գոմէշներն ու եզները, որոնք պիտանի կարող են լինել զինւորական պէտքերի ծառայեցնելու համար։ Այդ նպատակի համար նախապատրաստական աշխատանքները պէտք է աւարտված լինեն մինչև սեպտեմբերի 1-ը, իսկ ցուցակագրումը՝ մինչև հոկտեմբերի 10-ը։

Թիֆլիսի քաղ. տարրական դպրոցներում մտադրութիւն կայ հիմնել եօթ նոր պաշտօններ՝ քաղաքային դպրոցների կառավարիչների օգնականուհիներ։

Թիֆլիսի քաղաքային դումայի առաջին նիստը տեղի է ունենալու սեպտեմբերի 6-ին։ Այդ նիստում հարց կը յարուցվի քաղաքագլխի ընտրութեան ժամանակը որոշելու մասին։ Իսկ մինչև այդ նիստը, սեպտեմբերի 3-ին, նշանակված է դումայի ձայնաւորների մասնաւոր ժողովը՝ քաղաքագլխի պաշտօնի թեկնածուների հարցի մասին խորհրդակցելու։

Թիֆլիսի քաղ. եկամուտի հաշիւը 1911 թւի համար արդէն աւարտել է քաղաքային վարչութիւնը։ Եկամուտը ընդհանուր առմամբ մի փոքր պակասեցված է, իսկ ելքի նախահաշիւը 1910 թւականի համեմատութեամբ աւելացված է, այնպէս որ դէֆիցիտ սպասվում է մօտ 200,000 րուբլի։

1911 թւի աշնանը լրանում է Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ձայնաւորների ներկայ կազմի լիազօրութիւնների ժամանակամիջոցը, ուստի և նոր ընտրութիւն պէտք է կատարվի։ Այդ հանգամանքը ի նկատի առնելով քաղաքային վարչութիւնը յանձնարարել է քաղաքային դումայի քարտուղար Զաքարին՝ կազմել այն ծախքերի նախահաշիւը, որոնք հարկաւոր են լինելու ձայնաւորների ընտրութիւն կատարելու համար։ Ձայնաւորների ներկայ կազմի ընտրութեան ժամանակ ծախսված է եղել 6,000 րուբլի։

Թիֆլիսի քաղ. վարչութիւնը փակել է Ալիբէի մէյդանում գտնվող ձրի թէյարանը՝ շատ քիչ յաճախորդներ ունենալու պատճառով։

Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլ տուեց վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեանը Սուրամում բանալ էժանագին գրադարան-ընթերցարան։ Նոյնպէս թոյլ է տուել Կովկ. Հայոց Բար. Ընկերութեան Սղնախի ճիւղին՝ բանալ գրադ.-ընթերցարան Սղնախում։

Բագուի քաղաքային դումայի կողմից այս տարվայ փետրվարի 16-ին կայացրած որոշումը՝ քաղաքապատկան 723 քառ. սաժ. հողը՝ սաժէնը 20-ական րուբլով Իւսուֆ Ահմէդովին ծախելու մասին, բեկանված է մինիստրների խորհրդի կողմից։ Վերջինս այդ վաճառքը համարել է վնասակար քաղաքի շահերի տեսակէտից, որովհետև այդ որոշմամբ 13 րուբլով պակաս է գնահատված քան այն՝ ինչ որոշել էր տեղական քաղաքային վարչութիւնը։ Այդ վաճառքով քաղաքը պէտք է զրկվէր 9,399 րուբլի օգուտից։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Ախալցխա, 9 օգոստոսի

Ամսիս 7-ին, քաղաքիս ակումբնոցի դահլիճում, դերասան Ամօ-Խարազեանը երկու ընկերների և տեղական սիրողների մասնակցութեամբ ներկայացրեց «Ուրիէլ Ակօստա» 5 գործ. ողբերգութիւնը։ Նոյնը կըրկնվեց և երէկ Կարապետեան դպրոցի դահլիճում ժողովրդին մատչելի գներով։ Երկու ներկայացումից հազիւ թէ մնար 15—20 ր. զուտ արդիւնք յօգուտ դերասանների։

Դերասանները կատարեցին իրանց պարտքը բարեխղճութեամբ։ Բայց մեր հասարակութիւնը դեռ վարժված չէ համեստ կերպով պահելու իրան թատրոնում։

Գաւառներն այցելող մեր դերասանական խմբերը պէտք է ընտրեն այնպիսի պիէսներ, որոնք մարսելի լինեն ժողովրդական խաւերին, մասսաներին. կլասիկական-սիմուլատիկական հեղինակութիւնները հրապուրիչ չեն չը զարթնած հասարակութեանը. Նա սիրում է տեսնել իր և իր պապերի պատկերը բեմի վրա, նրանց լաւ և վատ կողմերով, և այդպիսի պիէսներ աւելի են գրաւում հասարակութեանը։ Մի՞թէ մեր բեպերտուարի մէջ չը կան այդպիսի հեղինակութիւններ և փոխադրութիւններ, առնված ժամանակակից կեանքից։ Այո՛, կան, և պէտք է այդպիսիները բեմ հանել գաւառական քաղաքներում ու գիւղերում։

Աւ. Աս.

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այս տարի լրացաւ վրաց բեմի տաղանդաւոր կատակերգու դերասան Կոտէ Մեսխիի բեմական գործունէութեան 30-ամեակը։

Վրաց դրամատիկական ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է նրա յոբելեանը կատարել այս ձմեռ։

Տամբովի նահանգապետը արգելեց բոլոր սինեմատօգրաֆ պահողներին, որ այլ եւս չը ցուցադրվեն «Լ. Տոլստոյը Եասնայա Պոլիանայում» նկարները։

Բանից դուրս է գալիս, որ Ս. Պետերբուրգում գոյութիւն ունեցող ամարային թատրոնների թիւը հասնում է 75-ի։ Եթէ հաշւենք, որ իւրաքանչիւր թատրոնին հարկաւոր է առնուազն 20 մարդ, կը ստացվի մի պատկառելի թիւ՝ 1,500 հոգի, որպիսի քանակութեամբ դերասաններ չը կան Ս. Պետերբուրգում։ Ուրեմն խաղացողները ոչ այլ ոք են, եթէ զանազան «սիրողներ», բուռատեսակ «դերասաններ»։

Բելօստօկում կալանաւորվեց յայտնի եպիսկոպոս Միխայիլը, որը, ինչպէս յայտնի է, ազատ մտածող մէկն է և հռչակված է իր լիբերալ գրական գործունէութեամբ։ Նա մեղադրվում է քրէական օրէնսգրքի 73-րդ յօդուածով, որովհետև խմբագրել ու հրատարակել է Բէուլիէի «Առանց թագի թագաւոր» պիէսը։

Ձերբակալելուց և հարցաքննելուց յետոյ, նրան արձակեցին 400 րուբլի գրաւականի երաշխաւորութեամբ։

Կուրսկում այրվել է տեղական թատրոնը, հագուստների հետ։ Դերասանները նեղ վիճակի մէջ են։

Բերլինում լոյս տեսան Մ. Գորկիի երկու նոր պիէսները՝ «Ծերը» և «Զարմանալի ժողովուրդը», 4-ական գործողութեամբ, որոնց սիւժէտները վերցված են ռուս հասարակութեան կեանքից՝ յեղափոխութիւնից յետոյ։

Պարիզում վախճանվեց երաժշտական քննադատ Լ. Բէրգօ-Դիւուկուդրէն։

Վրաց դերասանական խումբը արդէն սկսեց իր աշխատանքները։ Ներկայ սէզոնում խմբի մէջ խաղալու է դերասանուհի Ն. Դաւիթաշվիլին։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Մանկաերգ—«Kindersang - Heimatklang». Մայնց, 1910

Մեզ ուղարկված է չորս հատոր մանկական երգերի մի ժողովածու գերմաներէն լեզուով, նօտագրած և պատկերազարդ։

Եղանակները մշակել է պրօֆեսօր Բերնհարդ Շոլց, պատկերները պատրաստել է Էրնստ Լիբերման։

Երգերը այնպէս են նօտագրած, որ մանկական ձայնին կարող է միանալ երկրորդ ձայնը, օրինակ մօր ձայնը և նոյն իսկ երրորդը, օրինակ հօր ձայնը, կամ թէ դրանց կարող են փոխարինել դաշնամուրի, վիօլօնչելի և ջութակի ներդաշնակութիւնները։

Եղանակների մի մասը վերցված է ժողովրդական երգերից, միւսը յօրինված է ինքնուրոյն կերպով։

Իւրաքանչիւր հատորում զետեղված է 35 երգ, ընդամենը չորս հատորում 61 երգ։

Տպագրութիւնը գեղեցիկ է, հաստ թղթի վրա, պատկերները գունաւոր, հատորները առանձին-առանձին կազմված։ Իւրաքանչիւր հատորը արժէ մի մարկ։

Ա. Ք.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուլավէր, 11 օգոստոսի

Դպրոցական տարին սկսվում է. ամեն տեղ կազմվել կամ կազմվում են ուսուցչ. խմբեր, այն ինչ մեր հոգաբարձութիւնը, արձակելով նախկին խումբը, առանց վճարելու նրանց հասանելիք ռոճիկները, հրաժարական է տուել։

Ապերախտութիւն է հոգաբարձութեան կողմից կտրել այն ուսուցիչների ռոճիկները, որոնք բացի իրանց գանձերից ձրիաբար պահել են և մի ամբողջ դասարան (VI)։

Լեռն

—

Մայկոպ, 12 օգոստոսի

Մի քանի ծածկանուն անձնաւորութիւններ որոշ ժամանակից սկսած «Հորիզոնում» և «Խաթաբալայում» մի արշաւանք են սկսել իմ դէմ, որի նպատակն է ամեն կերպ անուանարկել ինձ, անձնական հաշիւներ մաքրելու համար այդպիսի մի անարժան միջոցի դիմելով։

Քանի որ լրագրում պատասխանել փորձեցի՝ չօգնեց, դրանցից մէկին միջնորդ դատարանի հրաւիրեցի, որի որոշումը մի այլող ապտակ էր այդ պարոնի համար, բայց այդ էլ չօգնեց. ուստի սրանով յայտնում եմ այդ իմ «ազնիւ» հակառակորդներին, որ այսուհետև իմ պատասխանը իմ լուռ արհամարհանքն է լինելու։

Վահան ք. Ասկարեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆԻ «ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆ» ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԸ

—

Վերջերս թէ լրագրութեան մէջ և թէ հասարակական խաւերում, մասնաւորապէս վանեցիների շրջանում տեղեկութիւններ են պտտում յիշեալ մանկապարտէզի վերաբերմամբ։ Ուստի աւելորդ չէր լինի, եթէ այդ առիթով ես եւս հրապարակ հանեմ իմ գիտցածս «Մշակի» միջոցով՝ յիշելով մի քանի խիստ կարևոր անհրաժեշտութիւններ, որոնք ոչ միայն Վանի, այլև Վասպուրականի լայնածաւալ նահանգի դպրոցական-մանկավարժական գործունէութեան օգտակար կարող են լինել։ Մանկապարտէզը ոչ թէ 7—8 տարի է, որպէս գրում և ասում են, ինչ գոյութիւն ունի Վանում, այլ ես յիշում եմ, որ վերոյիշեալ Հռիփսիմեան մանկապարտէզի հիմնադիր՝ կենդանի նահատակ ու տանջված Տէր-Մկրտչեանցը դեռ 1885 թւից սկսած նուիրվել է այդ ասպարէզին և նպատակին՝ ընկեր ունենալով հանգուցեալ օր. Գասպարեանցին։ Սակայն նա այն ժամանակ ոչ մի գնահատութեան չարժանացաւ և այսպէս թէ այնպէս տարել է այդ տաժանելի աշխատանքը մինչև այժմ նոյն չարքաշ ու փշոտ ճանապարհով։ Բայց երբ հարցը դրվել է հրապարակի վրա և նիւթ է դարձել լրագրութեան, ես շեշտում եմ որ՝ վանեցիների սեպուհ պարտաւորութիւնն է, յօգուտ իրանց նորափթիթ մանուկների բարւոք դաստիարակութեան, կերպարանք և նշանակութիւն տալ այդ մանկապարտէզին՝ առանց ձեռք մեկնելու այս և այն կողմ։ Վանեցիները չը պիտի բաւականանան միայն նրանով, այլ մի-մի մանկապարտէզ էլ լայնածաւալ Այգեստանի և Բերդաքաղաքի մասերում պիտի բանան, որպէսզի վերջապէս կարողանան ժամանակի պահանջի հետ ընթանալ յօգուտ ապագայի։

Առիթից օգուտ քաղելով կուզէի միերկու խօսք ասել Վանի դպրոցական հարցի մասին առհասարակ։

Կուզեն թող թմբուկ և զուռնա ածեն վանեցիք, հռչակեն իրանց դպրոցների համբաւը, բայց ես գիտեմ և երևակայում եմ, թէ միջումն ինչ կայ և ինչ ուղղութիւն։ Ներկայ պահանջման և ժամանակի սիստեմատիկ ուղղութեան բերելու դպրոցները, նրանք դեռ կարօտ են մի շարք անհրաժեշտ փոփոխութիւնների, մանաւանդ ծրագրային, ուսուցչական ցենզի, նոր դասագրքերի և այլ մանկավարժական կարևոր գիտելիքների և պէտքերի տեսակէտից։ Քանիցս կրկնված է լրագրութեան մէջ արդէն յիշված է, որ Վանի դպրոցական գործում կայ գրեհցիների և ներսիսների երբեմն խուլ ու մունջ և երբեմն յայտնի պայքար. կայ հնի և նորի միմեանց դիմակրաւ ուղղութիւն. դրսից գնացած Գէորգեան ճեմարանաւարտների, Ներսիսեանաւարտների, Ներսիսեանների

[illegible]

Խ Ա Ռ Ն Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

[illegible]

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

ՊԵՏԵՐ. ՀԱՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

15 օգոստոսի

[illegible] ուսուցիչը, ժողովրդին լուսաւորողը, և գովում է՝ որպէս ճարպիկ դիւանագէտի:

16 օգոստոսի

ԼԻՍՍԱԲՈՆ: Հանրապետականները յաղթութիւն տարան ընտրութիւններում: Օպօրտօյում, ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, ընտրութիւնները անցել են կանոնաւոր:

ՂԱՄԱՐԼՈՒ: Լեռնային ակումբի անդամ Միլկեվիչը բարձրացաւ Մեծ Մասիսի գագաթը. նա այդտեղ մի շարք գիտական գիւտեր է արել:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

8-ԴԱՍԵԱՆ ՍՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր. № 16—18.

Ընդունել. քննութ. նշանակված են. I և II պատրաստականների համար՝ օգոստ. 28-ին, սեպտ. 1-ին, 2-ին և 3-ին. այբբենար. բաժ. առանց քննութեան. Վերաքննութիւն. V դասար. համար օգոստ. 31-ին: Պարապմ. սկիզբը սեպտ. 6-ից: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժ. 9-ից մինչև 12-ը՝ Միխայլովսկի պր. 16—18, իսկ օգոստ. 20-ից՝ Ելիզավետինսկայա փող. 79, Կիրօչնայա փող. անկիւնի տունը:
(18, 22, 26, 29, 1.) 948. 5—1

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառային երթեւեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ մարդատար № 12 գնացքը՝ 2 ժ. 38 ր. ցերեկ., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 9 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 20 ր գիշերվայ, Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 16 ր. գիշ., Բալաջարի 8 ժ. 1 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժ. 48 ր. առաւ.: Արագ № 2 գնացքը՝ 8 ժ. 15 ր. առաւ. Գանձակ է հասնում 1 ժ. 28 ր. ցեր., Եւլախ՝ 3 ժ. 6 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 7 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 10 ժ. 8 ր. գիշ., Բագու՝ 10 ժ. 53 ր. գիշ.: Փոստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 4 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 18 ր. գիշ., Եւլախ՝ 6 ժ. 26 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 23 ր. առաւ., Բալաջարի՝ 3 ժ. 9 ր. ցեր., Բագու՝ 4 ժ. 45 ր. ցեր.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ փոստատար № 74/75 12 ժ. 22 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպոլ է հասնում 11 ժ. 21 ր. առ., Էջմիածին կայար.՝ 4 ժ. 49 ր. ցեր., Նախիջևան՝ 10 ժ. 51 ր. գիշ., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 29 ր. գիշ.: Ապրանքատար-մարդատար՝ 4 ժ. 15 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպոլ է հասնում 3 ժ. 10 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 38 ր. առաւօտեան, Երեւան՝ 10 ժ. 9 ր. առ.. և սրանից գէնը այլեւս չէ գնում:

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 5՝ 7 ժ. 31 ր՝ երեկ., Միխայլովօ է հասնում 11 ժ. 45 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 30 ր. առաւ.: Փոստատար № 3՝ 1 ժ. 24 ր. ցեր., Միխայլովօ է հասնում 5 ժ. 47 ր. երեկ., Բաթում՝ 3 ժ. 25 ր. գիշ.: Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 36 ր. գիշ., Միխայլովօ է հասնում 2 ժ. 39 ր. գիշ., Բաթում՝ 10 ժ. 49 ր. առաւօտեան:

ԲՈՐԺՈՄ՝ մարդատար № 7/8 8 ժ. 28 ր. առ. Միխայլովօ է հասնում 12 ժ. 42 ր. ցեր., Բօրժոմ՝ 2 ժ. 3 ր. ցեր.: Մարդատար № 9/10 3 ժ. 36 ր. ցեր., Միխայլովօ է հասնում 7 ժ. 56 ր. երեկ., Բօրժոմ՝ 9 ժ. 13 ր. գիշերվայ.

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ փոստատար № 3՝ 12 ժ. 24 ր. ցեր.: Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 36 ր. գիշ.: Մարդատար № 11՝ 6 ժ. 58 ր. առ. (այս գնացքը Բաթում չէ գնում):

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 7 ժ. 25 ր. առաւ.: Փոստատար № 4՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ.: Մարդատար № 6՝ 11 ժ. 4 ր. առ. (այս գնացքը Բագու չէ գնում):

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ փոստատար № 72/73՝ 6 ժ. 8 ր. առաւ.: Մարդատար-ապրանքատար՝ 6 ժ. 33 ր. երեկոյեան:

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ մարդատար № 9/10 8 ժ. 8 ր. երեկ.: Մարդատար № 7/8 6 ժ. 28 ր. առաւ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 Թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—86

Բ Ժ Ի Շ Կ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
հիւանդութիւններ:

Ընդունելութիւն ամեն օր { 10—11 ժ. առ. (երեխաների) / 5—7 ժ. երեկ. (բոլորի)
Միքայէլեան փող., № 36. Տելեֆօն № 38
(օ. մ.) 909. 100—58

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ե. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ

ՆԻՑՇԷ ԵՒ ՆՐԱ ՓԻԼԻՍՕՓԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Նիցշէի պատկերով, 96 երես, գինը 20 կոպ. Բովանդակութիւն. ա) Գծեր Նիցշէի կեանքից. բ) Նրա փիլիսոփայութեան երեք շրջանները. գ) Բոլոր արժէքների վերագնահատումը. դ) Գերմարդ և նրա թէօրիան. ե) Յաւիտենական դարձը:

Գումարով գնողներին (հեղին.) 20% զեղչ:
Հեղինակի հասցէն՝ Эривань, Армянская Семинарія, Е. Франгяну.
(չ. ու.) 953. 2—1

Կ Ա Ր Ո Ւ Ձ Ե Ւ Ի

և

ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ

հինգ տարվայ մի փորձառութիւն ունեցող վարժուհի ցանկանում է պաշտօն ստանձնել ծխական կամ մի պրօֆեսիօնալ դպրոցներում: Համաձայն է գնալ նաև ուրիշ քաղաքներ: Դիմել՝ Бебутовская ул. № 23. Спросить Сааковой. 952. 1—1

Ներքին Թաղավարդ

գիւղի ծխակ. դպրոցի համար հարկաւոր է

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

գլխաւորապէս ռուսաց լեզուի և ձեռագործի համար, շաբաթական 25 դասից ոչ աւել: Տրվում է 300 ր. ռոճիկ, բնակարան և վառելիք: Հասցէն՝ Шуша, Баласану Гуліеву, յանձնել Ն.-Թաղվ. ատաց-ուսուցիչ Աւետիս Գասպարեանին:
(չ. ու.) 947. 2—1

ՇԱՏ ՓՈՂ!!

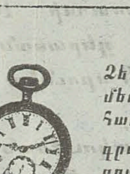

Ձեռք կը բերէ խիրաքանչիւրը, ով կը գնէ մեզ մօտ նոր ձեւի ժամացոյց ողամարդ. համար, ֆրանս. „Soleil" ոսկուց, չքեղ գրավիւրով, շվէյցար. ամենալաւ կօնստրուկցիայով. „Anker" ժընէվեան յայտնի ֆաբրիկայից, ձայնաւոր ընթացքով, լարումը կոթից՝ 40 ժ. մի անգամ, „Remontoir". Այդ ժամաց. իրանց չքեղ տեսքով սատցված մինչեւ լօպէնները, ծախվում են 6 տ. երաշխ.: Գինը՝ 12 ր. փոխարէն՝ այժմ մինչեւ 2 ր. 85 կ., 2 հատը 5 ր. 40 կ.: Այդօրինակ կանացի ժամաց հատը 3 ր. 90 կ.: Այդօր. փակ ժամաց. ամերիկ. ոսկուց „Duble or", ոչնչով չը տարբերվող իսկական՝ 100 ր. արժէք ունեցող՝ ոսկէ ժամացոյցից, արժէ այժմ 4 ր. 25 կ., 2 հ. 8 ր.: Այդօր. կանացի ժամաց. հատը 6 ր. 50 կ.: ՉՐԻ ՊՐԷՄԻԱ! Իւրաքանչ. ժամաց. կցում ենք ձրիաբար. 1) Շղթայ նոյն ոսկուց. 2) Բրէլօկ «Նորութիւն» — աւտոմատ կինէմատօգրաֆ հետաքրք. տեսարան., կամ թէ 84 յարգի արծաթէ բրէլօկ, ոսկեզօծ. 3) Ծխափող-պապարատ դ-ր Կօխի՝ անվնաս ծխելու համար՝ նոյնպէս եւ ապպարատը մաքրելու համար գործիք. կամ դրա փոխարէն՝ մշտական գրիչ. 4) Այծեմաշկէ քսակ ժամաց. համար: Պատուէրները ուղարկ. ենք պօստով, վերադիր վճ. առանց կանխավճ., շուտափոյթ՝ պատուէրը ստանալուն պէս: Հասցէն՝ Складъ часовъ Т-ва «Аполло» Варшава Новолипки 8.—М. ճանապարհածախք. 1—4 ժամաց. համար 50 կ., Սիբիր՝ 90 կ.: ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.— Ով տեսնէ այդ ժամաց., նա կը հաւատայ, որ իսկապէս զուտ ոսկէ ժամաց. է: Թղթակցութ. ռուսերէն կամ գերմաներէն:
(չ.) (B. 53382) 945. 2—1

2 ԶԳԵՍՏԱՑՈՒ 4 ՌՈՒԲԼՈՎ

Տղամարդկանց հագուստեղէնի շրջանում նորութիւն է «Շէվիօտ Տուրին»: Այնպիսի էժան գնով ինչպէս 2 ռուբ., 4¼ արշ. կտորը, տղամ. ամբողջ զգեստացու, ոչնչով չէ տարբերվում արշ. 2—3 ռուբ. արժեցող կտորից և ունի վերջինիս բոլոր յատկութիւնները, այն է՝ բարձր տես. ամրութիւն, գործնականութիւն և էլեգանտութիւն: Գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն, ձիթագոյն: Այդպիսի 2 կտորը ուղարկվում է 4 ռուբլով, ճանապարհածախսը՝ 70 կ., պօստով, վերադիր վճ.. առանց կանխավճ.: Չորս և աւելի կտոր բերել տալուց՝ ճանապարհախսը ֆաբրիկայի հաշւին: Առանց ռիսկի, լրիւ երաշխաւոր., եթէ չը հաւանվի՝ յետ ենք վերցնում: Պահանջները հասցէագրել. въ фабрику шерстяныхъ издѣлій Т-ВА «ЭХО», г. Лодзь, № 70.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն:
(ա. օ.) (B. 50359) 872. 17—13

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
ԱՐՇ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆԻ

ԽԱՒԱՐ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

պատմուածքներ գիւղական կեանքից

307 էջ, գինն է 1 ռուբլի

Այս պատմուածքներից մի քանիսը, օրինակ՝ «Վարոսի յաճախորդները», «Կարմիր ճիպոտը», «Սէրոբենց ամերը» և այլն, տպագրված են եղել «Մուրճում» 1901—1902 Թ. Թ., իսկ միւսները հեղինակի անտիպ աշխատութիւններից են:

Գումարով գնողներին 20% զեղչ:
Դիմել հեղինակին՝ Батумъ, Государствен. Банкъ. Инспектору мелкаго кредита. А. Шахназаряну.
(չ. ու.) 896. 5—5

Ուղարկում եմ պօստով, վերադիր վճ. և առանց կանխավճարի «Տրիումֆ» շէվիօտի մի ամբողջ կտոր 4¼ արշ., տղամարդկանց

ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ 2 Ր. 75 Կ.

Չը նայած որ շատ էժան է, «ՏՐԻՈՒՄՖ» կտորը բրդից է (ոչ բամբակից) և ունի բոլոր լաւ կտորների յատկութիւնը—միանգամայն ամուր է, գործնական և չքեղ: Գոյները՝ սև, մուգ-կապոյտ, շագանակագոյն, ձիթագոյն: Ճանապարհածախքը 55 կ.: Նոյնպէս ուղարկում եմ պատրաստի, կարված, միանգամայն գործնական և գեղեցիկ ՊԻՋԱԿ 2 ռուբլով տարվայ ամեն սէզօնին մաշելի: Ճանապ. 55 կ.: 2 ռուբլով ՇԱԼՎԱՐ ուղարկում եմ պատրաստ, ամուր և գործնական կտորից կարված: Ճանապարհածախքը 35 կ.: Երեք և աւելի կտոր բերել տալուց՝ ճանապարհածախքը իմ հաշւին: Պահանջները հասցէագրել. г. Лодзь, № 70, фабрика ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն:
(ա. օ.) (B. 50155) 870. 17—13

ԳԵՕՐԳԻԵՎՍԿԻ հայոց միդասեան երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր է

Մ Ի Փ Ո Ր Ձ Վ Ա Ծ

Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Ի Չ

դպրոցաւարտ, 16—18 դասով: Պէտք է երգեցիկ խումբ պատրաստէ՝ պատարագներին երգելու: Ռոճիկը 450 ր. և ճանապարհածախս: Բնակարան չէ տրվելու: Հասցէն՝ Георгіевскъ (Терск. обл.), Армянскому Приходскому Попечительству.
(ա. օ.) 944. 2—2

2 ԶԳԵՍՏ 5 Ր. 25 Կ.

Տարածելու նպատակով մենք ուղարկում ենք 12 ր. փոխարէն 5 ր. 25 կոպէկով հետեւեալ զգեստացու 2 կտորները. 1) 4¼ արշ. ֆրանս. տրիկօ տղամ. զգեստի համար, շատ ամուր, գործնական և մօդային նկարներով բրդէ կտոր: 2) 8 արշ. կտոր «Անգլէյ», կանանց ամբողջ զգեստի համար, միանգամայն մօդային և գեղեցիկ բրդէ կտոր: Այդպիսի 2 կտոր լաւ տեսակից՝ ուղարկում ենք 5 ր. 75 կ.-ով: Ճանապարհածախքը 55 կ.: Երկու և աւելի զոյգ կտոր բերել տալուց ճանապարհածախքը մեր հաշւին: Ուղարկում ենք պօստով, վերադիր վճ., առանց կանխավճ. և երաշխաւոր., եթէ չը հաւանվի՝ յետ ենք վերցնում: Պահանջները հասցէագրել. г. Лодзь, № 70, въ фабрикѣ ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն:
(ա. օ.) (B. 50257) 871. 17—13

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ
Արշակ Չիլինկարեանի եւ Տիգրան Ռաշմաճեանի

Դ Ա Ս Ը Ն Կ Ե Ր Բ. ՏԱՐԻ

Մէջ ընդ մէջ կան ձեռագիր յօդուածներ արտագրութեան եւ ուղղագրական որոշ կանոնների համար:

ԿԱԶՄԱԾ 60 ԿՈՊԷԿ

ԴԱՍԸՆԿԵՐ Ա. տարի (այբբենարան-ընթերցարան)

ԿԱԶՄԱԾ 50 ԿՈՊԷԿ

Պահեստը «Գուտտենբերգ» գրախանութում, Թիֆլիս. գումարով առնողներին զեղչ 20%, գրավաճառներին զեղչ 25%:
(ե. շ.) 938. 8—1

Լոյս են տեսել եւ վաճառվում են

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆԻ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

(փոխադրած ըստ Իվանօվի և Կրուբերի)
ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ:

Մասն Ա.—Բնական աշխարհագրութիւն. Կովկաս և սահմանակից երկիրներ: 4-րդ և մասամբ 3-րդ տարվայ դասընթաց (Նոր ծրագրով—հայրենագիտութիւն) 1909 Թ., 2-րդ տպ., գինն է 60 կոպ.:

Մասն Բ.—Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա: 5-րդ տարվայ դասընթաց: 1910 Թ., 2-րդ (նոր) տպ., գինն է 65 կոպ.:

Մասն Գ.—Եւրոպա: 6-րդ տարվայ դասընթաց (մամուլի տակ է և լոյս կը տեսնի մինչև օգոստ. 25-ը): Գինը՝ մօտ 65 կոպ. (բազմաթիւ պատկերներով):

Պահեստ՝ «ԳԻՐ» գրավաճառանոց (Тифлисъ, Вельяминовская, 7).
(չ. շ.) 915. 6—4

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск., телеф. № 10—56.

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առեւտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ: Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ:

Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանային, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի մօտ: [illegible] համար՝ առանձին վճարով [illegible] և ստենօգրաֆիա:

Ուսումը սկսվ[illegible] է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան 4—7-ը: Կուրսերի կանոնադրութիւնը (устав) և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ: Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (չ. կ.) 884. 20—6

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Թիֆլիս, Նաբէրեժնայա, Վերայի կամուրջի մօտ, № 19.

Ի. ՖՕՆ-ԲՐԵՆՆԵՐԻ

Հեղինակ դասագրքի՝ ընդունված լուս. մինիստր. գիտական կոմիտէի եւ ֆինանս. մինիստր. ուսումն. բաժ. կողմից բոլոր ձեռնարկ եւ դասագիրք բոլոր առեւտր. դպրոցներում:

Դասարանները հիմնված են 1890 Թ. և ուսումն. իշխան. կողմից ճանաչված են օրինակելի: Դասարաններն ընձեռում են երկու սեռի անձերին, որոնք ցանկանում են ունենալ հաշւապահի, թղթակցի, գործակալի և այլ պաշտօն, յատկապէս առևտր. գիտութիւններ:

Դասարաններում աւանդվում են հետեւեալ առարկաները. 1) ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ (կրկնակի, իտալական) եւ այլ տեսակի՝ բանկային, ֆաբրիկային, քաղ. եւ գեմստ. ինքնավար., գինու մենավաճառի, գործարանային, գիւղատնտեսական եւ այլն: Դասաւանդութիւնը կատարվում է միանգամայն գործնական մեթոդով եւ սովորողը առաջին դասից եւեթ ընտելանում է ինքնուրոյնաբար վարել գրքերը: 2) ԱՌԵՒՏՐ. ԹՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.—Բանկային, ապրանքային, մուրհակային եւ այլ խնդիրների լուծումներ: 3) ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—Ինքնուրոյն կազմումն առեւտր. նամակների՝ հանդերձ հաշւապահ., առեւտրա-թւաբանական եւ վաճառ. գիտութեամբ: 4) ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—Վատ ձեռագրի ուղղումն եւ բազմաբնոյթ տառերի ուսուցումն: 5) ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.—Ծանօթացումն մուրհակային, գէրբօվային, արդիւնաբերական, կրէդիտային եւ այլ կանոնների: 6) ԳՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌԷՄԻՆԳՏՕՆՈՎ.—Սովորողների տրամադրութեան տակ է դրվում զանազան սիստեմների 10 հատ մեքենայ, պարապմունքներից ազատ ժամանակը թէ իրանց գրաւոր գրաղմունքները կատարելու եւ թէ միաժամանակ հմուտ ղեկավարի հսկողութեամբ ծանօթանալու մեքենաների տեխնիկայի եւ մեխանիզմի հետ: 7) ԱՊՐԱՆՔԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.—Սովորողները ծանօթանում են տեղ. հրապարակի վրա գտնվող յայտնի տեսակի ապրանքների քիմիական կազմուածքի եւ նրանց յատկութիւնը որոշելու հետ: Այդ նպատակի համար կայ կաբինէտ՝ անհրաժեշտ պիբօրներով: 8) ԹՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄՐԻՉԻ ՎՐԱ.—Գործողութիւններ համրիչով: Թւաբան. եւ հանրահաշւական խնդիրներ: Կոճատ եւ ամբողջ. ձեւեր: Բոլոր թւաբան. գործող. եւ խնդիրները ամբողջ դասընթացքի ժամանակ լուծվում են համրիչով:

Սովորողների ընդհանուր եւ մասնագիտ. զարգացման համար կայ ԳՐԱԴԱՐԱՆ դասաւանդվող առարկ. վերաբերեալ ամենալաւ դասագրքերով (մօտ 1000 գիրք): Գրքերը կարելի է եւ տուն տանել: Դասարանների դասընթացքն աւարտողները ձրիաբար կարող են օգտվել՝ գործնական հմտութիւն ձեռք բերելու համար՝ Ի. Ֆօն-Բրէննէրի առեւտրա-արդիւնաբեր. և տեխն. բիւրօյի գրասենեակում (Սերգիեվսկայա փ., № 4), որ, անպայման, օգտաւէտ կը լինի գործնական տեսակէտից:

Դասարաններն ունեն 3 բաժանմունք. I բաժ. ընդունվում են գրագէտ անձեր, II-ում՝ քաղաքային կամ 3-դասեան դպրոցաւարտներ, իսկ III-ում - գործնական—հաշւապահ. և առևտր. թւաբան. գիտցողներ: Իւրաքանչիւր բաժ. դասընթացքը տեւում է 5 ամիս: Պարապմունքների սկիզբը ՍԵՊՏԵՄԲ. 15-ից: Խնդիրները եւ տեղեկ. ընդունվում են դասարանների գրասենեակում՝ Թիֆլիս. Նաբերեժնայա, Վերայի կամուրջի մօտ, սեփ. տ., № 19 կամ Սերգիեվսկայա փող, № 4. Գրասենեակը բաց է ամեն օր՝ առ. ժ. 9—1-ը եւ երեկ. ժ. 5—8-ը: Տելեֆօններ—929 եւ 1044. (օ. մ.) 939. 20—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

Տ. Մ. Փ Ի Լ Օ Ս Ե Ա Ն Ի

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտր. կրթութիւն:

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ գրաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comtori-ում: Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից: Առարկաներն են. ա) ՊԱՐՏԱԴԻՐ.—1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական), 2) Առևտրական թւաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա, 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ) ՈՉ-ՊԱՐՏԱԴԻՐ.—1) ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ, 2) ստագրութիւն, 3) դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) առևտրական թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Զրաղմունքները կատարվում են և կատ-դատ: Ունկնդիրների թիւի շատութեան պատճառով բացվում է զուգընթաց բաժանմունք: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, առ. 10—2 ժ. և երեկ. 4—7 ժ.: Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում:

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՍԵԱՆ
(ու. կ. չ.) 907. 0—6

„Գուտտենբերգ" գրախանութի հրատարակած դասագրքերը.

«Պատմութիւն Հայոց», Պալասանեանի		1 ր. 50 կ.
«Քերականութիւն», Պալասանեանի, 3 մասերը միասին		75 կ.
«Ընդհանուր պատմութիւն», Հին-Դար, Վինօգրադովի	Թարգմ. Լէոյի	1 ր. —
» » Միջին-Դար, »		1 ր. —
» » Նոր-Դար, »		1 ր. —
«Գծագրութիւն», Գ. Լևոնեանի, Ա. մաս, 20 կ., Բ. մաս, 20 կ., Գ. մաս, 35 կ.:		
«Գծագրութիւն և Նկարչութիւն», Գ. Լևոնեանի, Ա. մաս, 20 կ., Բ. մաս, 35 կ.:		
«Դաս. ընդհ. աշխարհագրութեան», մասն Ա. Բնական մաս, 85 նկարով	Կարելինի, Լեւոնեանի	60 կ.
» » » մասն Բ. Քաղաքական մաս		65 կ.
» » » մասն Գ. Եւրոպա		50 կ.
«Ժողովրդական դպրոցի մեթօդիկան, Թ. Յ. Տէր-Միրաքեանի»,		1 ր. 50 կ.
«Հայկական վայելչագրութիւն», Գ. Լևոնեանի, մասն Ա. Բ. Գ., իւրաքանչ. մասը		40 կ.
«Հայոց եկեղեց. ծխակ. դպրոց. ծրագիրը», Ս. Տիգրանեանի		40 կ.
«Գործնական կաթնատնտեսութիւն», Թ. Ա. Մխիթարեանի		50 կ.
«Գրաբարի հոլովում», Ս. Մալխասեանի		25 կ.
Մովսէս Խորենացի՝ «Պատմութիւն հայոց»		1 ր. —
«Հայ գրողներ», մասն Ա. և Բ., կազմեցին Ահարոնեան, Աղայեան, Թումանեան և Փափազեան		2 ր. —
«Դասընկեր» Ռաշմաճեանի և Չիլինգարեանի, մասն Ա.		50 կ.
» » մասն Բ.		60 կ.
«Իրազննական դասեր», Ս. Մանդինեանի		1 ր. — կ.
«Մանկական պարտէզ», Արղութեանի		3 ր. —
«Հայերէն գրագիտութիւն ուսուցանելու բանաւոր նախապատրաստութեան մասին ուսուցիչների համար», Ղ. Աղայեանի		10 կ.
[illegible]		

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ". Г. И. Галустянъ.
(չ. շ.) 928. 3—3

Типографія „Экономъ" Большая Ванская № 8.